

Nr 176.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av hushållningssällskapen; given Stockholms slott den 10 mars 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Linders anför.

Hushållningssällskapen bildades i allmänhet under de båda första årtiondena av 1800-talet såsom ett led i dåtidens strävanden att höja landets produktionskraft. Till en början tillkommo de på initiativ av enskilda ledande personer men sedermera efter statligt direktiv och enligt en gemensam plan.

Sällskapen inrättades icke såsom statsinstitutioner i egentlig mening, utan närmast såsom lokala sammanslutningar av för jordbruket och dess binäringar intresserade personer. Icke desto mindre fingo de

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 149 häft. (Nr 176.)

redan från början en i viss mån officiell prägel. I cirkulär den 7 september 1813 meddelade Kungl. Maj:t vissa föreskrifter angående dessa sällskaps organisation, och deras stadgar hava undfått Kungl. Maj:ts stadfästelse. Den 16 maj 1848 fastställde Kungl. Maj:t, med ändring av föreskrifterna i nyssnämnda cirkulär, förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation, att tjäna till ledning vid uppgörande och granskning av framtida förslag till nya stadgar för dylika sällskap eller till förändringar i gällande stadgar. Även dessa grunder befunnos så småningom mindre lämpliga och tidsenliga. Hushållningssällskapens ombud utsågo därför 1908 kommitterade att utarbeta förslag till nya grundstadgar, och sedan ombuden vid sitt möte 1909 i huvudsak godkänt kommitterades förslag, anhöllo ombuden, att Kungl. Maj:t måtte, med ändring av de 1848 meddelade föreskrifterna, fastställa av ombuden föreslagna allmänna grunder för ifrågasvarande sällskaps organisation. Sedan lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande och därvid överlämnat infortrade yttranden över förslaget från rikets samtliga hushållningssällskap eller deras förvaltningsutskott, fastställde Kungl. Maj:t i brev till lantbruksstyrelsen den 28 oktober 1910 (Svensk författningssamling, bihang nr 79) förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation.

Liksom de motsvarande, 1848 fastställda grunderna äro dessa grunder meddelade allenast till ledning vid uppgörande och granskning av förslag till nya stadgar eller förändringar i äldre stadgar. De hava icke någon obligatorisk innebörd, och de särskilda sällskapen äro icke förbundna att ändra sina stadgar i överensstämmelse med dessa grunder. Grunderna äro för övrigt ganska knapphändiga samt allmänt hållna. De behandla blott vissa huvudprinciper i organisationen och det säges uttryckligen, att i övrigt äger hushållningssällskap att efter särskilda i varje ort sig företeende förhållanden självt uppgöra de speciella föreskrifterna för sin verksamhet samt till Kungl. Maj:ts prövning och stadfästelse överlämna i sådant avseende upprättade stadgar ävensom förslag till ändring i redan befintliga sådana.

Vid åtskilliga tillfällen hava, särskilt inom riksdagen, *yrkanden* framställts om åtgärder från statens sida för åstadkommande av en *reformerings av hushållningssällskapen*. Såsom motiv för att staten borde ingripa härvidlag har huvudsakligen framhållits följande.

Sällskapen hade allt mer kommit att intaga en officiell ställning såsom utförande ett flertal dem av staten anförtrodda funktioner i skilda hänseenden. De åtnjöte såväl för sin allmänna verksamhet som ock för ett flertal speciella ändamål

direkt understöd av statsmedel å avsevärda belopp. Härtill komme, att sällskapen av staten i stor utsträckning anlitas såsom förmedlare vid lånerörelser, som avsåge jordbrukets och dess binärings främjande eller i allmänhet lantbefolkningens understödande i visst hänseende. Det vore fördenskull av största intresse för staten att tillse, att de organ, som staten sålunda understödde eller eljest anlitate, vore så organiserade, att tillräcklig säkerhet funnes för att statens medel bleve på rätt sätt använda och att överhuvud hushållningssällskapens verksamhet bedreves på sådant sätt och med sådan kraft, som avsetts, och att skilda landsdelars, näringsgrenars och samhällsklassers behov bleve uppmärksamade och i behörig mån tillgodosedda. såvida de kunde anses utgöra föremål för sällskapens verksamhet. Så vore åtminstone flerstädes icke nu förhållandet.

I ämnet hava väckts följande riksdagsmotioner, samtliga i andra kammaren, nämligen dels vid 1898 års riksdag av herr Paulson (nr 197), vid 1911 års riksdag av herr Gripenstedt (nr 266), vid 1913, 1914 års första och 1915 års riksdagar av mig (respektive nr 106, nr 243 och nr 94) vid 1914 års andra riksdag av herr Schotte m. fl. (nr 107) och vid 1918 års riksdag av herrar Vennerström och Werner (nr 282). I dessa hava i huvudsak framförts följande önskemål.

Hushållningssällskapens verksamhetsområde borde närmare fastslås och viss geografisk gränsreglering dem emellan genomföras. Ingen idkare av de näringar, som hushållningssällskapen hade till uppgift att främja, och i allmänhet ingen välkänd man eller kvinna borde kunna vägras inträde i sin bygds hushållningssällskap. De mindre jordbrukarna borde på allt sätt intresseras för hushållningssällskapen och beredas inflytande däri. Alla jordbruksintressen borde bliva representerade i sällskapen. Beslutanderätten i sällskapen borde obligatoriskt överlämnas till en representativ församling, utsedd efter för alla sällskap enhetliga grunder. Ombuden i denna församling borde tillerkännas resekostnads- och traktamentsersättning. Förvaltningsutskottets verksamhet borde närmare regleras och resekostnads- och traktamentsersättning utbetalas till ledamöterna i detta utskott. Föreningsväsendet på jordbruksområdet borde inordnas under hushållningssällskapen och beredas representationsrätt i förvaltningsutskotten. Vid hushållningssällskapens sammanträden borde finnas utskott med uppgift att bereda församlingen tillfälle att i förväg taga del av förvaltningsutskottets förslag i anslagsfrågor. Enhetliga bestämmelser för överklagande av sällskapens beslut borde genomföras. De nya grundstadgar i modern och demokratisk riktning, som borde utarbetas, skulle göras ovillkorligt bindande för alla sällskap.

De sålunda framförda yrkandena hava i stort sett biträtts av andra kammaren. Om man bortser från den av mig först väckta motionen, hava samtliga föranlett andra kammaren att föreslå skrivelse till Kungl. Maj:tt med begäran om utredning i ämnet. Frågan har dock varje gång fallit på första kammarens motstånd.

Emellertid upptogs spørsmålet 1918 av dåvarande *chefen för jordbruksdepartementet*, som med anslutning till ett referat av vad inom

riksdagen i ämnet förevarit, i yttrande till statsrådsprotokollet den 13 september 1918 anförde:

»För min del kan jag icke undgå att finna de yrkanden om en allmän reformering av hushållningssällskapen, som sålunda framkommit, hava fog för sig, om jag än på frågans nuvarande ståndpunkt icke vill yttra mig om de särskilda förslagen i detalj. Jag vill visserligen på intet sätt underkänna det betydelsefulla och gagnarika arbete, som dessa sällskap hittills utfört, utan vill tvärtom skänka det samma ett livligt erkännande. Det svenska jordbrukets framsteg under det senaste århundradet hava i mycket hög grad påverkats just av dessa sällskaps bemödanden. Men detta utesluter ingalunda, att organisationen tarvar förändringar för att numera kunna fortsätta att på lika framgångsrikt sätt fylla sin uppgift. Detta följer redan av den allmänna tidsutvecklingen och av de omläggningar i skilda hänseenden, som ägt rum inom jordbruket och dess binäringar, samt sammanhänger jämväl med framträdandet av nya befolkningsgrupper till delaktighet i avgörandet av allmänna angelägenheter. Det beror emellertid från statens synpunkt i hög grad även därpå, att hushållningssällskapens befattning med åt dem av staten anförtrodda uppdrag blivit alltmer omfattande och ingripande, särskilt i ekonomiskt avseende. Statens direkta intresse av dessa sällskaps ändamålsenliga organisation har därför numera blivit vida starkare än förr.

I fall man kunde antaga, att de önskvärda förändringarna komme att någorlunda snart genomföras utan statens särskilda medverkan, skulle naturligtvis ett ingripande härvidlag vara obehövt. Erfarenheten synes emellertid giva vid handen, att detta knappast kan anses sannolikt. Det bör nämligen erinras, att icke ens hälften av hushållningssällskapen hittills antagit nya stadgar i överensstämmelse med 1910 års grunder och att de inom riksdagen framställda anmärkningarna gällt förhållanden, som icke reglerats i nämnda grunder. Även med beaktande av att lokala förhållanden torde böra betinga vissa olikheter i de särskilda sällskapens organisation, synes alltså framgå, att denna organisation är vida mer växlande, än som kan anses för ändamålet lämpligt, och att genomförandet av reformer i detta avseende läter komma att ske mycket ojämt och långsamt, ifall endast det nuvarande systemet för framkallandet av dylika reformer bibehålles. Det synes därför vara erforderligt, att staten söker befordra åstadkommandet av sådana reformer i förevarande avseende, som må finnas önskvärda. Då emellertid denna fråga är av ganska grannliga natur och det synes mig av vikt, att vid reformernas genomförande den relativa frihet, som hushållningssällskapen nu åtnjuta och som onekligen i flere hänseenden visat sig gagnelig, icke må inskränkas i större mån, än som må finnas oundgängligt, anser jag nödvändigt, att frågan först underkastas noggrann och sakkunnig utredning. Då detta icke kan ske genom till jordbruksdepartementets förfogande stående arbetskrafter, anser jag särskilda sakkunniga böra tillkallas för ändamålet.»

I enlighet med föredragande departementschefens hemställan be-
myndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla
högst fem *sakkunniga personer* med uppdrag att verkställa utredning
och avgiva förslag i fråga om de åtgärder från statens sida, som borde

vidtagas för åstadkommande av sådana ändringar i hushållningssällskapens organisation, vilka kunde finnas önskvärda och av förhållandena påkallade.

Med stöd av det sålunda lämnade bemyndigandet tillkallade departementschefen sagda den 13 september 1918 såsom sakkunniga landshövdingen Carl Fredrik Holmquist, godsägaren greve Hugo Hansson Wachtmeister i Västeråkra, ledamoten av riksdagens första kammare, numera professorn Paul Hellström, mig samt ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren David Hjalmar Pettersson i Bjälbo, varjämte till de sakkunnigas ordförande förordnades landshövdingen Holmquist.

De sålunda tillkallade *sakkunniga* hava den 8 juni 1921 avgivit till trycket befordrat betänkande dels angående omorganisation av hushållningssällskapen, för vilket ändamål de sakkunniga utarbetat förslag till förordning angående ändrade allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation m. m., dels ock angående hushållningssällskapens ekonomiska ställning och anslagsbehov.

Över betänkandet hava *infordrade yttranden* avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, lantbruksakademien, hushållningssällskapens ombud, Sveriges allmänna lantbrukssällskap ävensom samtliga länsstyrelser, landsting och hushållningssällskaps förvaltningsutskott, varjämte f. d. byråchefen F. Egerström inkommit med en skrivelse i ämnet, vilken närmast utgör en reservation till lantbruksakademiens yttrande.

Härefter har lantbruksstyrelsen efter anmodan den 4 mars 1922 avgivit förnyat utlåtande med anledning av vad i de inkomna yttrandena anförts. Vid detta utlåtande har *lantbruksstyrelsen fogat ett omarbetat förslag till förordning*, innehållande allmänna grunder för hushållningssällskapens omorganisation m. m.

Då jag nu går att redogöra för i ämnet framlagda förslag, torde jag först få behandla

Huvudprinciperna för omorganisationen.

Sedan de sakkunniga redogjort för hushållningssällskapens uppkomst och utveckling (sid. 20—31) samt för tidigare förslag i ämnet jämte direktiven för de sakkunnigas arbete (sid. 32—42) angiva de sakkunniga (sid. 43—46) de allmänna motiven för sitt förslag.

Angående behovet av en omorganisation och de allmänna grunderna därför anföra därvid de sakkunniga i huvudsak följande.

Hushållningssällskapens verksamhet såsom förmedlande organ mellan staten och de enskilda jordbrukarna hade under årens lopp och särskilt under senaste tid ökat i sådan omfattning, att de däri ingående uppgifterna numera blivit så många och maktpåliggande, att deras utförande kommit att utgöra den mest betydande delen av sällskapens verksamhet. Såväl för sin verksamhet i allmänhet som för vissa särskilda ändamål hade sällskapen också åtnjutit betydande understöd av staten, varigenom deras egenskap av i viss mån officiella organ framhävts. Hushållningssällskapen hade från och med 1915 i ersättning för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel tillerkänts ett å ordinarie stat uppfört årligt anslag å 2,100,000 kronor, vartill senare åren ytterligare anvisats ett tillfälligt anslag å 682,000 kronor. De för jordbrukets främjande i särskilda avseenden anvisade anslagen hade alltmera stegrats och 1920 utgjort mera än 1,000,000 kronor. Landstingens sammanlagda bidrag till sällskapens verksamhet hade 1920 uppgått till omkring 325,000 kronor.

Ökningen av de anförtrodda uppgifterna och storleken av de anvisade medlen måste tydligen medföra ett berättigat krav från statens sida på tillförlitliga garantier för att dessa uppgifter och medel handhades på ett för de därmed äsyftade ändamålen fullt tillfredsställande sätt.

Därest statsmakterna allt framgent skulle kunna med fullt förtroende anlita hushållningssällskapen för utförande av de av statsmakterna beslutade åtgärderna till lantushållningens och dess binäringars främjande samt anförtro dem statsmedel härför, vore det, enligt de sakkunnigas åsikt, nödvändigt, att hushållningssällskapens organisation och verksamhet så ordnades, att de fullt motsvarade tidens krav. För vinnande av detta syfte erfordrades, att organisationen bleve enhetlig, fast och tidsenlig, att hushållningssällskapen erhöle en allsidig sammansättning, byggd på demokratisk grund, att sällskapen bleve fullt kompetenta att handhava de maktpåliggande uppgifter, som kunde anförtros dem, samt att i övrigt tillförlitliga garantier skapades för att anvisade medel användes på bästa sätt och i överensstämmelse med för dem avsedda ändamål. Ehuru för vinnande av dessa syftemål erfordrades förändringar av i vissa fall tämligen genomgripande beskaffenhet, torde dock dessa förändringar, i överensstämmelse med av departementschefen givna riktlinjer, i huvudsak böra och kunna verkställas inom den nuvarande organisationens ram. Ej heller borde den relativa frihet, sällskapen nu, i egenskap av sammanslutningar av delvis privat karaktär, åtnjote vid ordnandet av sin organisation — vilken frihet visat sig medföra ett förmånligt inflytande på intresset för sällskapens angelägenheter — inskränkas i högre grad, än vad som kunde anses oundgängligt för erforderliga reformers genomförande.

Erfarenheten beträffande tillämpningen av de utav Kungl. Maj:t den 28 oktober 1910 fastställda förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation gäve vid handen, att de reformer, som i ovan angivet syfte ansetts erforderliga, måste göras i möjligaste mån bindande för alla hushållningssällskap. I anslutning härtill föresloge de sakkunniga, att reformernas antagande uppställdes såsom oefftergivligt villkor för att hushållningssällskap komme i åtnjutande av statsanslag för sin verksamhet.

De sakkunnigas förslag till förordning, som borde underställas riksdagens prövning, avsåge, liksom 1910 års grundstadgar, endast — om ock i mera utsträckt omfattning — att utgöra allmänna grundstadgar. Med ledning därav skulle hushållningssällskap äga att, i viss mån med hänsyn till särskilda lokala förhållanden och egna önskningsar, självt uppgöra bestämmelser (stadgar) för sin och underlydande avdelningars organisation och verksamhet. Dessa stadgar skulle fastställas av Kungl. Maj:t.

De sakkunnigas författningsförslag är i övrigt huvudsakligen byggt på följande principer:

1) Beredande av rätt för praktiskt taget envar, vilken såsom näring idkar lanthushållning, därtill hörande binäring, fiske eller hemslöjd att, utan inval, efter anmälan inträda såsom ledamot av hushållningssällskap, inom vars område näringen idkas.

2) Överlåtande av hushållningssällskaps beslutanderätt åt valda ombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter.

3) Tillerkännande av resekostnads- och traktamentsersättning åt förenämnda ombud ävensom åt ledamöterna i förvaltningsutskott eller deras respektive suppleanter.

Angående behovet av omorganisation och därför av de sakkunniga föreslagna allmänna grunder anföra hörda myndigheter och korporationer, bland annat, följande.

Länsstyrelser.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser det ostridigt, att de allmänna grunderna för hushållningssällskapens verksamhet och organisation borde bliva föremål för nya reglerande bestämmelser samt att sådana bestämmelser borde erhålla karaktären av förordning, utfärdad med riksdagens godkännande. I betydelsefulla avseenden syntes också det förslag, som de sakkunniga framlagt, vara ägnat att läggas till grund för en sådan förordning; så i fråga om villkoren för inträde och principen att beslutanderätten vid sällskapens allmänna sammanträden skulle utövas av valda ombud.

Länsstyrelsen i Gottlands län finner de allmänna grunder, som innefattades i det framlagda förslaget i stort sett ägnade att bibringa hushållningssällskapen en eftersträfvansvärd enhetlighet och fasthet samt alltså vara att förorda.

Länsstyrelsen i Hallands län anför. Det syntes för dem, vilka önskade förebygga ett för hushållningssällskapen säkerligen ödesdigert brytande av den rådande samverkan mellan staten och hushållningssällskapen, vara en angelägenhet av stor vikt, att sådana ändringar i hushållningssällskapens organisation vidtoges, som kunde undanröja de inom riksdagen framställda anmärkningarna, i den mån dessa kunde hava fog för sig. Det av de sakkunniga framlagda förslaget syntes länsstyrelsen vara i huvudsakliga delar synnerligen välbetänt och lämpat efter tidsförhållandenas krav. Att antagandet av stadgar i enlighet med de nya allmänna grunder, som kunde bliva av statsmakterna beslutade, skulle utgöra ett villkor för att hushåll-

ningssällskapen finge åtnjuta statsanslag för sin verksamhet, funne länsstyrelsen vara en nödvändig bestämmelse, enär eljest de nya grundernas tillämpning skulle kunna undanskjutas i en oviss framtid. Bestämmelsen att ledamotskap finge efter enkel, skriftlig anmälan förvärvas av varje person, som idkade lanthushållning eller därtill hörande binäring eller hemslöjd eller fiske, och att alltså för dessa personer inval ej nödvändigtvis erfordrades, funne länsstyrelsen vara en reform i rätt riktning. En viktig och enligt länsstyrelsens uppfattning absolut oundgänglig reform vore införandet av ett representativt system vid hushållningssällskapens beslutande sammanträde. Mot principen om resekostnads- och traktamentsersättning åt ombuden hade länsstyrelsen ej något att erinra.

Länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands och Norrbottens län hava i stort sett icke haft något att i princip erinra.

Länsstyrelsen i Östergötlands län finner väl önskvärt, att hushållningssällskapen erhålla fastare former, men anser därför ej erfordras så genomgripande omorganisation, som de sakkunniga föreslagit.

Länsstyrelsen i Malmöhus län ställer sig tämligen avvisande mot behovet av omorganisation under framhållande att sällskapens handhavande av anförtrodda uppgifter och anvisade medel hittills icke givit grundad anledning till erinran. Vad som huvudsakligen mot sällskapen anmärkts vore, att deras sammansättning icke varit byggd på tillräckligt demokratisk grund. De sakkunnigas förslag härutinnan komme vad Malmöhus län anginge icke att innebära någon omläggning i mera demokratisk riktning, eftersom vid inval av medlemmar inträde sällan eller aldrig vägrades, och villkoren för vinnande av medlemskap snarare vore lindrigare än de, som de sakkunniga föreslagit.

Länsstyrelsen i Uppsala län avstyrker förslaget under anförande: »Den omorganisation, varav hushållningssällskapen kunna vara i behov, bör icke sträckas därhän, att hushållningssällskapen från frivilliga sammanslutningar förvandlas till byråkratiskt och efter politiska synpunkter anordnade statsorgan. Det må lämnas därhän, huruvida för lösande av vissa uppgifter, som nu äro överlämnade åt hushållningssällskap, lämpligen bör upprättas en sådan organisation, som av de sakkunniga förordas. Ifrågavarande uppgifter verka onekligen tyngande och måhända även förryckande på hushållningssällskapens verksamhet, vadan en avlastning kan synas önskvärd. Men för den med en frivillig sammanslutnings natur överensstämmande verksamhet till lantmannanäringarnas fromma, som allt framgent måste anses maktpåliggande, är en sådan organisation icke ägnad. Och det skulle enligt länsstyrelsens uppfattning vara alldeles oberättigat att för den nya institutionen taga i anspråk hushållningssällskapets namn och ännu mera att med förmenat stöd av namnligheten till densamma överföra hushållningssällskapets kapitaltillgångar — dessa må hava uppkommit genom besparingar eller genom donationer — och inkomster, härunder innefattande de från statens sida på ett bindande sätt tillförsäkrade bidragen. Omförmälda benämning, tillgångar och inkomster böra av både rättsliga och praktiska grunder bibehållas åt de hittillsvarande hushållningssällskapen.»

Länsstyrelsen i Örebro län har instämt med länets landsting samt övriga länsstyrelser med vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Landsting.

Landstinget i Skaraborgs län har ansett sig ej kunna avgiva något yttrande i ärendet. Tre landsting, nämligen landstingen i Stockholms, Uppsala och Kristianstads län hava funnit sig sakna anledning att närmare ingå på frågan rörande behovet av omorganisation av hushållningssällskapen och principerna härför eller hava endast i ett eller annat avseende yttrat sig över förslag. Nämnda principer hava godtagits av eller ej föranlett erinran från tretton landsting. Malmöhus läns landsting ifrågasätter lämpligheten av att enhetligt organisera hushållningssällskapen i alla för deras verksamhet grundläggande avseenden.

Övriga sju landsting (Jönköpings, Kronobergs, Kalmar läns norra, Älvsborgs, Västmanlands, Gävleborgs och Västernorrlands läns landsting) hava ansett behov av en allmän omorganisation ej föreligga eller att omorganisationen borde ske efter andra riktlinjer än de, som uppdragits av de sakkunniga. Landstinget i Jönköpings län anför, att de brister, som nu utan tvivel vidlådde hushållningssällskapen och deras verksamhet borde avhjälpas på det sätt, varje sällskap självt funne lämpligast och med sina traditioner överensstämmande.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Av hushållningssällskapens förvaltningsutskott hava de i Stockholms, Jönköpings, Gottlands och Norrbottens län intet att i princip erinra, sistnämnda utskott dock under förutsättning att staten åtager sig på grund av förslaget genomförande ökade kostnader. Förvaltningsutskottet i Jämtlands läns hushållningssällskap framhåller, att förslaget innebure många betydelsefulla förbättringar.

Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott avstyrker, i likhet med länsstyrelsen i länet, bestämt en omorganisation av hushållningssällskapen enligt de utav de sakkunniga ifrågasatta principerna. Älvsborgs läns södra och Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott avstyrka i princip författningsförslaget i dess helhet. Samma ställning intager Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som anser sällskapet väl organiserat och framhåller att, därest övriga sällskap anslöte sig till 1910 års organisationsbestämmelser, varigenom den väsentliga organisationsformen för samtliga sällskap bleve lika, det vore tämligen likgiltigt, huruvida de av de sakkunniga föreslagna ändringarna bleve slutligen godkända eller ej.

Samtliga övriga förvaltningsutskott utom de i Blekinge och Värmlands län, som ej yttra sig i princip, uttala betänkligheter mot att omorganisationen gått längre än som för syftet erfordras. Såsom ett uttryck härför må anföras följande uttalande av förvaltningsutskottet i Västernorrlands läns hushållningssällskap.

Grundtanken i förslaget, nämligen att hushållningssällskapen skola så organiseras att statsmakterna allt framgent må kunna med fullt förtroende anförtro dem utförandet av de utav statsmakterna beslutade åtgärderna för lanthushållningens och dess binäringars främjande ävensom handhavandet av härför utgående anslag av statsmedel, har givetvis förvaltningsutskottets fulla anslutning. Men förvaltningsutskottet kan för sin del icke finna, att för dessa syftemåls vinnande kräves så tränga bestämmelser rörande sällskapens organisation som sakkunniga föreslagit. Större frihet för sällskapen att anpassa sig efter de för varje sällskap föreliggande lokala förhållandena och efter den utveckling, som de olika sällskapen undergått

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 149 häft. (Nr 176.)

under sin långa verksamhet och funnit bäst ägnade att främja denna verksamhet, synes förvaltningsutskottet vara nödig, om sällskapen fortfarande skola kunna fylla sina hittillsvarande uppgifter och än mera utveckla sitt arbete för det svenska jordbrukets förkovran.»

Varken *lantbruksakademien* eller *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* hava framställt några anmärkningar mot förenämnda huvudgrunder och *hushållningssällskapens ombud* framhålla, att de vore fullt övertygade om nödvändigheten, att hushållningssällskapens organisation och verksamhet så ordnades, att de fullt motsvarade tidens krav men att de sakkunnigas förslag ginge längre än nödigt vore.

Lantbruksstyrelsen har i sitt den 17 oktober 1921 i ämnet avgivna utlåtande anfört, bland annat, följande. Skulle sällskapens hittills ådagalagda förmåga att fylla sin uppgift utgöra den enda synpunkt, varur spørsmålet, huruvida sällskapens stadgar vore i behov av förändring eller icke, borde bedömas, torde man måhända med rätt kunna ställa sig något tveksam inför hela omorganisationsfrågan. Det torde nämligen kunna anses ganska tvivelaktigt, huruvida genom någon förändring i berörda stadgar större verklig sakkunskap, livligare intresse för sällskapens verksamhet eller mera oegennyttigt och uppoffrande arbete kunde tänkas bliva ställda till hushållningssällskapens förfogande. — Det vore emellertid den allmänna tidsutvecklingen och de förändringar i olika hänseenden denna fört med sig på nära nog alla områden, som jämte nya befolkningsgruppers krav på delaktighet i avgörandet av allmänna frågor kanske i första rummet påkallade vissa ändringar uti sällskapens organisation. Dessa skäl syntes *lantbruksstyrelsen* ock vara av den vägande art, att de borde kunna i här ifrågavarande avseende påräkna tillbörlig hänsyn från statsmakternas sida. — Det vore emellertid ej endast ur denna synpunkt, som en omorganisation i förevarande riktning syntes kunna vara förenad med beaktansvärda fördelar. Läte sig nämligen en demokratisering av hushållningssällskapen genomföras, utan att deras rent fackliga kapacitet äventyrades, torde kunna påräknas, att sällskapens verksamhet också komme att omfattas med större intresse och djupare förståelse även inom de breda lagren bland jordbrukarna. Kunde detta åstadkommas, utan att andra värden samtidigt åsidosattes, skapades härigenom ökade förutsättningar för hushållningssällskapens förmåga att verksamt bidra till jordbrukets förkovran.

Vad särskilt angår *principen om rätt för alla*, som idka lantbrukshushållning, därtill hörande binäring, fiske eller hemslöjd, att *inträda* i vederböraude hushållningssällskap hava hushållningssällskapens ombud — i viss överensstämmelse med *lantbruksstyrelsen* och i likhet med ett flertal hushållningssällskaps förvaltningsutskott — framhållit, att nämnda princip visserligen vore teoretiskt riktig, men i allmänhet redan med nu tillämpad organisation iakttagen. De föreslagna bestämmelserna skulle i tillämpningen näppeligen visa sig medföra ökad anslutning till sällskapen. Tre hushållningssällskaps förvaltningsutskott vilja begränsa inträdesrätten till jordbrukare eller dem, som yrkesmässigt eller såsom »huvudsakligt näringsfång» bedriva lantbrukshushållning, någon dess binäring, hemslöjd eller fiske. — *Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* underkänner anmälningsprincipen och anser, att de primära underavdelningarna borde lämnas förslagsrätt till inval av nya ledamöter, samt att bestämmelse borde införas därom, att för vägrande av inträde i hus-

hållningssällskap skulle fordras $\frac{2}{3}$ majoritet av de avgivna rösterna. — Kronobergs läns landsting finner stadgandet om inträdesrätt olämpligt.

Beträffande särskilt förslaget om *beslutanderättens överlåtande till ett representantskap* anför länsstyrelsen i Uppsala län. Problemet att förhindra den nära till hands liggande, men sällan eller aldrig förverkligade, faran därför, att en tillfällig majoritet fattade ensidiga eller förhastade beslut, torde icke böra avväjas genom införande av ett representativsystem; den omedelbarhet, varav hushållningssällskapens verksamhet nu präglades och som gjorde deras sammankomster till något annat än möten av en beslutande församling, skulle på detta sätt gå förlorad. Bättre vore att tillerkänna förvaltningsutskottet något slags suspensivt veto, så att saken komme under omprövning antingen vid nytt möte av hushållningssällskapet eller i dess lokalavdelningar. En hälsosam reform vore att befordra ökad verksamhet av dessa. Förvaltningsutskottet borde vara talrikt, så att olika lokala och fackliga intressen kunde vara däri representerade. Skulle för dess 'demokratisering' förutsättas bidrag till resekostnaderna, vore den ökade utgiften för ett större antal ledamöter att föredraga framför en nedsättning i förvaltningsutskottets sakkunskap.

Länsstyrelsen i Västmanlands län tillstyrker ett delvis representativt system.

Införandet av en beslutande representantförsamling har mött motstånd från Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som i likhet med länets landsting anser representation för sällskapet på grund av dess obetydliga omfattning obehövligen, samt från ytterligare fyra sällskaps förvaltningsutskott, vilka önska bibehålla det av sällskapen nu tillämpade partiella representativa systemet. Enligt vilket alla närvarande ledamöter ägde viss mindre rösträtt än ombuden.

Kronobergs läns landsting finner stadgandet om fullt genomfört representativt system olämpligt, och Kalmar läns norra landsting synes anse, att för länets norra hushållningssällskap, som vore landets minsta, ej föreläge behov av någon representation. Västernorrlands läns landsting förordar en sådan kombination av representation och fritt utövad rösträtt, som tillämpades av länets hushållningssällskap.

Lantbruksstyrelsen finner icke skäl till erinran mot förslaget om obligatoriskt representantskap. Redan praktiska skäl — främst de höga och växande ledamotsantalen — göra ett sådant stadgande nödvändigt. En sådan anordning är för övrigt, om ock under delvis andra former, redan träffad inom ett flertal hushållningssällskap och har, såvitt lantbruksstyrelsen inhämtat, befunnits medföra endast fördelar.

Vad särskilt angår förslaget om *reskostnads- och traktamentsersättning*, anser länsstyrelsen i Stockholms län det böra överlämnas åt sällskapen själva att bestämma om till ledamöterna i förvaltningsutskottet bör utgå dylik ersättning eller icke.

Malmöhus läns landsting ifrågasätter överhuvudtaget behovet av ersättning. Det kunde nämligen helt visst förutsättas, att medlemmarna i en sammanslutning, som, i likhet med hushållningssällskapen, vilade på personligt intresse, i allmänhet vore villiga att själva vidkännas dessa utgifter.

Jämväl tre hushållningssällskap i södra Sverige ställa sig tvekan beträffande lämpligheten av att tillerkänna ombuden och ledamöterna i förvaltningsutskott

reskostnads- och traktamentsersättning, och Gävleborgs läns hushållningssällskap avstyrker bestämt sådan ersättning.

Lantbruksstyrelsen finner denna del av förslaget vara en naturlig konsekvens av kravet på ökad möjlighet för även de mindre jordbrukarna att taga del i hushållningssällskapets verksamhet.

I detta sammanhang må även redogöras för frågan om *sällskapens indelning i underavdelningar* och de senares lokala omfattning. Ordnanudet härav har betydelse med hänsyn till anordnandet av valen till representationsförsamlingen.

I en till de sakkunnigas betänkande fogad reservation anförde jag, att en av de viktigaste förutsättningarna för att hushållningssällskapens organisation skulle bli stark och ändamålsenlig vore den, att underavdelningarna knöte bygdeintresset kring sig. Så vitt möjligt borde underavdelningarna anpassa sina verksamhetsområden efter socken- eller kommungränser för att nå alla med sitt inflytande. Allt, som förtoqe intresset för den lokala organisationen, vore ägnat att försvaga hushållningssällskapet i dess helhet och dess arbete.

Angående dessa synpunkter, som upptagits i åtskilliga yttranden, anför lantbruksstyrelsen, att, — fränsett de rent organisatoriska synpunkterna — sällskapens verksamhet i dess helhet komme att vinna genom att underavdelningar med lämplig omfattning anordnades och gäves största möjliga fasthet. Ett villkor för att sällskapens gagnande verksamhet skulle nå alla delar av sällskapens ofta vidsträckt område, funne lantbruksstyrelsen nämligen vara, att sällskapen i orterna hade härför lämpliga organ, som genom sin organisation i så hög grad som möjligt representerade såväl lokalkänedom som ock det för verksamheten behöfliga ortsintresset. Dessa förutsättningar förefunnes givetvis i allmänhet bäst hos smärre underavdelningar, vilkas verksamhet begränsades till den egna socknen. respektive staden eller köpingen. Inom mycket stora socknar torde dock bästa resultatet av ifrågavarande verksamhet kunna vinnas genom socknens uppdelande i flera underavdelningar. Å andra sidan kunde socknar vara för små, för att lämpligen bilda särskild underavdelning. Möjligheten att sammanslå mindre socknar med gemensamma intressen och lätta förbindelser till en enda underavdelning syntes därför också lämpligen böra hållas öppen. Inom flertalet hushållningssällskap funnes redan nu häradsvis eller tingslagsvis anordnade större avdelningar under namn av gillen, kretsavdelningar m. m. Dessa avdelningar hade varit av stor betydelse för sällskapens verksamhet och torde fortfarande, även sedan en indelning i mindre underavdelningar blivit genomförd, vara värdefulla. Ifrågasättas kunde till och med, om icke genom det ökade intresse för sällskapets verksamhet i allmänhet, som införandet av smärre underavdelningar kunde väntas medföra, även verksamheten i dessa större avdelningar komme att bli ännu livligare. Det kunde erinras, att inom vissa sydliga hushållningssällskap redan funnes två olika grupper av underavdelningar, en uppdelning, som hade visat sig förmånlig. Lantbruksstyrelsen funne det därför önskvärt att, om också icke i grundstadgarna bestämd föreskrift lämnades därom, att underavdelningarna skulle sammanföras till större avdelningar, möjligheten härför dock borde antydvas. För såväl underavdelningarnas som avdel-

ningarnas verksamhet funne lantbruksstyrelsen den föreslagna bestämmelsen, att de skulle utgöra en obligatorisk organisation för val av lantbruksombud, vara av stor betydelse.

Jag övergår härefter till att något beröra

Författningsförslagets allmänna utformning.

De sakkunnigas förslag, som omfattar fyrtio paragrafer, ansluter sig i många avseenden till motsvarande bestämmelser i landstingsförordningen. För val till representantskapet — lantbrukstinget — indelas hushållningssällskapets område i valkretsar, var och en i regel bestående av en eller flera underavdelningars områden, med så stort antal ledamöter, att dessa äga välja minst tre ombud — lantbruksombud. Valet skall ske proportionellt, därest inom viss tid förut skriftligt yrkande därom framställles av en bestämd minoritet (7 §). För vissa val inom tinget skall proportionell valmetod användas (17 och 20 §§).

Mot förslagets allmänna utformning har framställts många erinringar. Visserligen hava en länsstyrelse ävensom vissa landsting helt eller åtminstone i huvudsak biträtt de sakkunnigas förslag även i detta avseende och ansett detsamma väl lämpat att utgöra en allmän grundval för hushållningssällskapens organisation, men i allmänhet har dock — på sätt redan nämnts — ansetts, att förslaget i alltför hög grad inskränkte hushållningssällskapens fria bestämmanderätt, en rätt, som emellertid vore huvudvillkoret för verksamhetens lyckliga bedrivande. Särskilt har en allmän och ingående kritik riktats *dels* mot förslaget om införande fakultativt av proportionell valmetod vid val till lantbrukstinget, *dels* mot tillämpning överhuvud taget av proportionell metod vid val inom hushållningssällskap, *och dels* mot de av den proportionella valmetodens användning vid valen till lantbrukstinget föranledda bestämmelserna rörande indelandet av hushållningssällskapens områden i valkretsar.

Lantbruksstyrelsen har anført följande.

De sakkunnigas stadgeförslag hade erhållit en utformning, som skulle göra den förestående omorganisationen av hushållningssällskapen mera genomgripande än vad förhållandena krävde, samtidigt som hushållningssällskapens självbestämmanderätt och rörelsefrihet skulle så kringkärvas, att, därest förslaget i oförändrat skick vunne godkännande, det måste ifrågasättas, huruvida icke omorganisationen i sådant fall på ett menligt sätt skulle visa sig påverka den arbetsglädje och det oegennyttiga

intresse för jordbrukets förkovran, som hittills varit de kraftigaste drivfjäderna för hushållningsskapens verksamhet.

Det sätt, varpå de sakkunniga löst den viktiga frågan om representantskapet, kunde lantbruksstyrelsen icke skänka obetingad anslutning. Bestämmelserna beträffande dylik representation syntes nämligen onödigt omständliga och invecklade. Man torde kunna utgå därifrån, att inom en yrkessammanslutning — vartill hushållningssällskapen vore att räkna — medlemmarnas intressen i stort sett vore så ensartade, att vid bedömande av förevarande spörsmål icke torde behöva anläggas samma synpunkter, som då det gällde en församling med uppgifter av politisk eller annan liknande natur.

Särskilt syntes den föreslagna bestämmelsen om införande — låt vara endast i vissa undantagsfall — av proportionellt valsätt ägnad att väcka betänksamhet. Inom sammanslutningar av ifrågavarande beskaffenhet syntes varken något verkligt behov av dylikt valsätt föreligga eller fördelar vara därmed förbundna, medan däremot olägenheterna vore så mycket mer påtagliga. Stadgandet syntes nämligen direkt inbjuda till partibildning, möjligen efter politiska linjer eller mellan innehavare av jordbruk utav olika storlek. Av en utveckling i föreslagen riktning syntes enligt lantbruksstyrelsens förmenande endast menliga följder för sällskapens verksamhet vara att vänta. En ur organisatorisk synpunkt olämplig följd av dylikt stadgande skulle vidare bliva, att valkretsarna för utseende av ombuden måste givas större omfattning än annars vore behöfligt och önskligt.

Angående det av lantbruksstyrelsen omarbetade förslaget anför lantbruksstyrelsen vidare.

I detta förslag hade möjligheten till val av ombud enligt proportionell metod uteslutits. Vidare hade uttryckligen angivits, att ombudsvälen kunde ske antingen direkt eller indirekt genom elektor, varjämte vissa allmänna bestämmelser för nämnda olika former av ombudsväl ifrågasatts. För övrigt hade stadgandena för sagda val något förenklats. I sammanhang härmed hade införts föreskrifter om rösträtt och valbarhet vid välen. Beträffande välen inom representationen hade däremot den fakultativa proportionella valmetoden bibehållits, enär stadgandet därom ansetts betingat av det representativa systemets användning. Förutom med avseende å rätten till inträde och sällskapens indelning i underavdelningar hade lantbruksstyrelsen i vissa avseenden funnit därutinnan framställda erinringar förtjäna beaktande. Styrelsen hade vidare i sitt förslag uteslutit vissa stadganden, som upptagits i de sakkunnigas förslag, ävensom därtill fogat flera tillägg, varjämte åtskilliga bestämmelser, som ifrågasatts av de sakkunniga, underkastats redaktionella ändringar.

Departements-
chefen.

Den utomordentligt stora betydelse, hushållningssällskapen hava för lanthushållningen, medför, att det för staten är ett intresse av stor vikt, att sällskapens organisation gör dem väl skickade för deras verksamhet. Till de skäl, som i motioner till riksdagen, av vederbörande departementschef vid sakkunnigas tillsättande samt av de sakkunniga

själva och av olika myndigheter i yttranden över de sakkunnigas betänkande anförts för behovet av en omorganisation, har jag intet att tillägga. Vad däremot anförts finner jag ej vara av beskaffenhet att vederlägga det enligt min mening klart ådagalagda behovet av en omorganisation.

Skall det avsedda syftet med omorganisationen uppnås, torde dessa böra grundas å de av de sakkunniga föreslagna huvudprinciper. Såsom själv sakkunnig torde jag angående dessa principer få åberopa vad de sakkunniga anfört i sin allmänna motivering.

Vad åter angår utformningen av dessa principer har jag med anledning av däremot framställda erinringar tagit i förnyat övervägande huruvida ej, med bibehållande av huvudprinciperna för de sakkunnigas förslag, däri kunna göras utslutningar och ändringar i syfte att giva hushållningssällskapen vidare självbestämningssätt i frågor, som ej ovillkorligen kräva en likformig reglering av statsmakterna.

Vid sammanträden, som jag härför i departementet hållit med chefen för lantbruksstyrelsen och chefen för styrelsens lantbruksbyrå, har de sakkunnigas förslag till förordning blivit föremål för en ingående omarbetning. Lantbruksstyrelsens förutnämnda, med utlåtande den 4 mars 1922 överlämnade författningsförslag är i huvudsak grundat på denna omarbetning. Då jag emellertid i vissa punkter icke kan gilla förslaget, sådant det av lantbruksstyrelsen framlagts, har jag låtit inom departementet delvis omarbета detsamma. Detta sålunda inom departementet upprättade förslag omfattar dels en förordning, angående visst villkor, för statsbidrag åt hushållningssällskap, dels ock en kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Vad först angår förslaget till

Förordning,

som är avsedd att föreläggas riksdagen till antagande och såsom bilaga A är fogad till detta protokoll, så innehåller förslaget allenast, att hushållningssällskap, som från och med den 1 januari 1924 vill komma i åtnjutande av statsbidrag för sin verksamhet, skall äga stadgar, som fastställts av Kungl. Maj:t, samt att stadgar för att erhålla dylik fastställelse skola vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställda allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Dessa grunder, som icke äro av beskaffenhet att böra inrymmas

i en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt antagen förordning, skulle således av Kungl. Maj:t utfärdas i en särskild kungörelse.

Tiden, varifrån ifrågavarande villkor för erhållande av statsanslag skall gälla eller från och med 1924, har av såväl de sakkunniga som lantbruksstyrelsen föreslagits med hänsyn till att hushållningssällskapen, sedan förordningen utfärdats — vilket förutsattes skola ske sommaren 1922 — skola få tid att i vederbörlig ordning antaga och få fastställda nya stadgar.

Det finnes emellertid hushållningssällskap med ordinarie årssammanträde på våren och med stadgar, däri fordras beslut å två ordinarie sammanträden för ändring av stadgarna. Då det för dylikt fall kan möta svårighet att få stadgarna ändrade till tiden för utdelande av statsanslag för kalenderåret 1924, bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att, om skäl därtill föreligger, för samma kalenderår medgiva befrielse från det i förordningen för erhållande av statsanslag uppställda villkor. Bestämelse därom har således intagits i förordningen.

Allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Även om de allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, som i huvudsak skola följas vid upprättande av nya stadgar för sällskapen, icke äro av beskaffenhet att bära intagas i själva förordningen angående villkor om dylika stadgar för erhållande av anslag, anser jag dock riksdagen bära beredas tillfälle att, i samband med prövning av förslaget till förordning, få yttra sig över dylika grunder. Jag anhåller därför att få här redogöra för det förslag till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, som jag anser, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen antager förslaget till förordning, bör utfärda. Vid redogörelse för detta förslag, såsom bilaga B fogat till protokollet, kommer jag att för varje paragraf angiva såväl motsvarande stadgande hos de sakkunniga som ock den lydelse, lantbruksstyrelsen velat giva åt stadgandet.

Ändamål och ledamotskap.

1 §.

Denna paragraf, vars lydelse helt överensstämmer med lantbruksstyrelsens förslag, motsvaras av de sakkunnigas 1 och 4 §§. (Motiv sid. 47 och 54.)

2 §.

Sakk:s 2 §; motiv sid. 48.

Lbrst.: Envar kommunalt röstberättigad, vilken förvärvsmässigt idkar etc. = dep.:s förslag.

För spørsmålet om inträdesrätt har redan redogjorts.

I fråga om det närmare bestämmandet av denna rätt har mot sakkunnigas förslag anmärkts, dels att kommunal rösträtt ej vore någon lämplig förutsättning för ledamotskap dels ock att inträdesrätten borde begränsas till den, som dreve i 1 § omnämnd näring »yrkesmässigt» eller såsom »huvudsakligt näringsfång». Med anledning av sistnämnda anmärkning har lantbruksstyrelsen i förtydligande syfte föreslagit en begränsning till den, som »förvärvsmässigt» driver avsedd näring.

Lantbruksstyrelsen har ansett, att för *valbarhet* ej bör uppställas kommunal rösträtt samt med anledning av åtskilliga invändningar mot de sakkunnigas förslag om skriftlig bekräftelse av mottaget inval utslutit bestämmelsen. Av praktiska skäl har lantbruksstyrelsen vidare föreslagit, att anmälan om inträde skall åtföljas av inträdesavgift.

Uttrycket »idka näring» finner jag fullt tillräckligt för att bestämman inträdesrätten. Av lantbruksstyrelsen föreslagna tillägget »förvärvsmässigt» anser jag således onödigt. *Departements-
chefen.*

3 §.

Sakk:s 3 § och 2 § delvis; motiv sid. 52 och 51.

Lbrst. = dep.

De sakkunnigas förslag att förbjuda engångsavgift har rönt många invändningar. Lantbruksstyrelsen har i sitt av mig gillade förslag medgivit engångsavgift, som dock bestämts så hög som till tjugugånge den årliga avgiften.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att den, som vid nya stadgars ikraftträdande redan erlagt engångsavgift med lägre belopp, givetvis icke bör påföras tilläggsavgift.

I andra stycket av de sakkunnigas 3 § hänvisas till att »angående uppbörd m. m. av ledamotsavgift gäller vad därom särskilt stadgas». Härvid avsågs, att länsstyrelse borde bemyndigas att, på sätt stadgats beträffande räntor och annuiter å egnahemslän, på framställning av länets hushållningssällskap ombesörja, att ledamotsavgifterna bleve i samband med någon kronans uppbörd genom vederbörandes försorg

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 149 häft. (Nr 176.) 3

debiterade, uppburna och redovisade. Statskontoret har emellertid påpekat, att sådant bemyndigande redan lämnats länsstyrelserna enligt Kungl. Maj:ts brev den 29 augusti 1919, vari detaljerade bestämmelser härom meddelats. Det har vid sådant förhållande syntts lantbruksstyrelsen ej nödvändigt att i grundstadgarna hänvisa till omförmälda brev, helst detta endast innehölle ett medgivande för det hushållningssällskap, som önskade begagna sig därav, men ej en skyldighet för alla sällskap.

4 §.

Lbrst. = dep.

Här förekommande bestämmelser om utträde ur hushållningssällskap eller förverkande av ledamotskap hava föränletts av framställd erinran om, att dylika bestämmelser saknas i de sakkunnigas förslag.

Beslutanderätt och sammanträden.

5 §.

Sakk:s 5 §, 6 § och 14 § 1 st.; motiv sid. 54, 56 och 68.

Lbrst.: 1 mom. Hushållningssällskaps beslutanderätt utövas å sammanträde av valda ombud och förvaltningsutskottets etc. = dep.

Enligt de sakkunnigas förslag skall hushållningssällskaps beslutanderätt överlåtas åt ett representantskap, bestående av valda ombud samt förvaltningsutskottets ledamöter. Representantskapet har av de sakkunniga benämnts lantbruksting och ombuden lantbruksombud. Beteckningen lantbruksting har avstyrkts av nästan alla hörda myndigheter. Den har sålunda ej vunnit gillande av något hushållningssällskap. Beteckningen har också av lantbruksstyrelsen uteslutits. Benämningen lantbruksombud har ogillats av vissa hushållningssällskap och länsstyrelser, vilka i stället föreslagit »fullmäktige», »hushållsombud», »hushållningssällskapsombud» och »kretsombud».

Lantbruksstyrelsen, som framhållit, att de sålunda framförda förslagen ej syntes vara att föredraga, har bibehållit benämningen »lantbruksombud».

De sakkunnigas förslag (14 § första stycket) att varje närvarande ledamot i förvaltningsutskottet äger en röst, »även om vederbörande ej tillika är lantbruksombud», har av statskontoret och några hushållningssällskap och länsstyrelser ansetts ej fullt klart och kunna givas den tolkningen, att ledamot i förvaltningsutskottet som tillika vore lantbruksombud skulle äga två röster.

Av den i sistnämnda avseende nu använda formuleringen anser jag klart framgå, att ingen röstberättigad har mer än en röst. Departements-
chefen.

I första momentet synes mig böra göras en hänvisning till att viss hushållningssällskapets beslutanderätt utövas direkt av dess förvaltningsutskott.

6 §.

Sakk:s 9—11 §§; motiv sid. 65—67.

Lbrst. = dep. (frånsett obetydliga redaktionella ändringar).

Angående denna paragraf anför lantbruksstyrelsen följande.

De sakkunniga hade benämnt representantskapets — lantbrukstingets — sammanträden lagtima och urtima liksom landstingets, samt föreslagit, att lagtima möte finge hållas en gång årligen, under det att urtima möte endast skulle kunna komma till stånd, då Kungl. Maj:t därom förordnade. Sakkunnigförslaget lämnade dock hushållningssällskap frihet att hålla även andra sammankomster, ehuru beslut ej kunde fattas vid dessa. Den sålunda föreslagna begränsningen av sammanträdenas antal vore föranledd av de sakkunnigas förslag, att resekostnads- och traktamentsersättning skulle utgå till ombuden direkt av statsmedel.

I de avgivna utlåtandena hade allmänt yrkats, att beteckningarna lagtima och urtima måtte utbytas mot ordinarie och extra, samt att extra sammanträde måtte kunna hållas ej blott, då Kungl. Maj:t därom förordnade, utan även på kallelse av förvaltningsutskottet.

Lantbruksstyrelsen, som under 22 § i sitt förslag ifrågasatte, att resekostnads- och traktamentsersättning till ombuden, utom i undantagsfall, skulle utgå av vederbörande hushållningssällskaps medel, funne för sin del önskligt, dels att hävdvunna benämningar på hushållningssällskapens sammankomster fortfarande bibehölles, och dels att sällskapen lämnades något större frihet att hålla sammanträden, än de sakkunniga föreslagit. Lantbruksstyrelsen hade fördenskull och med beaktande av härutinnan framställda anmärkningar uppdelat hushållningssällskapens sammanträden i ordinarie årssammanträde och extra sammanträden.

Ordinarie årssammanträde finge hållas endast en gång årligen — liksom »lagtima lantbruksting», vilket det vore avsett att ersätta — och dagen härför skulle angivas i stadgarna. Extra sammanträde åter hölles, då förvaltningsutskottet funne sådant erforderligt eller då Kungl. Maj:t efter anmälan av revisor eller eljest därom förordnade. Något hinder föreläge givetvis icke för sällskap att i sina stadgar intaga bestämmelse, att extra sammanträde skulle hållas viss tid på året.

I fråga om tiden för kungörandet av ordinarie årssammanträde ansåge lantbruksstyrelsen densamma böra bestämmas till två månader före dagen för sammanträdet början.

7 §.

Sakk:s 12 §; motiv 67.

Lbrst.: Motion, som må väckas av envar av sällskapets ledamot, skall etc. = dep. (frånsett obetydlig redaktionell ändring).

Den av de sakkunniga föreslagna motionstiden av en månad har i åtskilliga yttranden ansetts för kort, varjämte påyrkats uttryckligt stadgande om motionsrätt för alla ledamöter. Anmärkningarna hava föranlett de av lantbruksstyrelsen vidtagna ändringarna, därvid styrelsen särskilt framhållit, att paragrafen endast avser ordinarie årssammanträde.

*Departements-
chefen.*

Bestämmelse om motionsrätt för envar ledamot i sällskapet synes mig ej böra göras obligatorisk för alla sällskap.

8 §.

Sakk:s 8 §; motiv sid. 64.

Lbrst. 1 mom. t. o. m. 4) = dep.

5) fråga om ansvarsfrihet för förvaltningsutskottet och dess ledamöter;

6) = dep. 5);

7) = dep. 6);

8) indelning i valkretsar och fastställande av det antal lantbruksombud, respektive elektor, som skola utses inom varje valkrets;

9) = dep. 9);

10) = dep. 8);

11) = dep. 10).

Denna paragraf anger i 1 mom., vilka ärenden, som, med i 2 mom. angivna undantag, må förekomma endast å ordinarie sammanträde. Enligt sistnämnda moment äger Kungl. Maj:t föreskriva, att vid sådant extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat, skall behandlas i 1 mom. angivet ärende. Undantag medgives däremot ej beträffande av förvaltningsutskott utlyst extra sammanträde.

*Departements-
chefen.*

Frågan om ansvarsfrihet åt förvaltningsutskottet synes mig icke ovillkorligen böra förekomma å årssammanträdet. Sällskap, som nu pläga behandla dylikt ärende å sammanträde under våren eller sommaren, böra fortfarande därtill vara oförhindrade, även om de hålla årssammanträdet på hösten.

Då hushållningssällskapets indelning i valkretsar måste ske med hänsyn till det av Kungl. Maj:t bestämda antalet lantbruksombud och dessas lämpliga fördelning å valkretsar, finner jag det tillräckligt att i detta avseende utsäga, att indelning i valkretsar skall ske å årssammanträde.

9 §.

Sakk:s 13 § och 14 § 2 st.; motiv. sid. 68.

Lbrst. = dep. (frånsett obetydlig redaktionell ändring).

Lantbruksstyrelsen anför angående denna paragraf.

Mot stadgandet i de sakkunnigas 13 §, att förhandlingarna vid hushållningssällskaps sammanträden, lantbruksting, skulle vara offentliga, därest det ej beslutats, att överläggning skulle hållas inom slutna dörrar, hade lantbruksakademien och ett hushållningssällskap anfört, att alla förhandlingar borde vara offentliga. Vidare hade lantbruksakademien, hushållningssällskapens ombud, Sveriges allmänna lantbrukssällskap samt åtskilliga länsstyrelser, landsting och hushållningssällskap påyrkat införande bland de allmänna grunderna av uttrycklig bestämmelse därom, att varje tillstädeskommande ledamot ägde rätt att yttra sig vid sammanträde. Enligt sakkunnigförslaget hade hushållningssällskapen frihet att själva bestämma i detta avseende.

De framställda önskemålen hade tillgodosetts i lantbruksstyrelsens förslag.

Därest, såsom lantbruksstyrelsen förutsätter (se sid. 36 härefter), *Departements-
chefen.* Stockholms stad kommer att bilda gemensamt hushållningssällskap med Stockholms län, bör givetvis i stadgarna för detta sällskap intagas bestämmelse om, att såväl överståthållaren som landshövdingen i Stockholms län äger deltaga i sällskapets överläggningar.

10 §.

Sakk:s 15 §; motiv sid. 69.

Lbrst.: Hushållningssällskap må ej å sammanträde fatta beslut med mindre minst etc. = dep.

Andra stycket, som innehåller bestämmelser för det fall, att den i första stycket angivna majoriteten röstberättigade ej förefinnes, har tillkommit på grund av erinran från en länsstyrelse.

11 §.

Sakk:s 17 §; motiv sid. 69.

Lbrst.: Finner hushållningssällskap ärende icke vara tillräckligt utrett för att kunna företagas till avgörande, må ärendet för ytterligare beredning etc. = dep. (frånsett redaktionell ändring).

Åtskilliga myndigheter hava framställt yrkanden om, att bestämmelserna i denna paragraf skola utgå.

För åtgärden att göra ifrågavarande bestämmelse obligatorisk anser jag, att de sakkunniga anfört fullgoda skäl. För framhållande av *Departements-
chefen.* att ett ärende — oavsett om förvaltningsutskottet förebragt utredning däri — kan vara av den *beskaffenhet* att det bör utredas av en genom proportionellt val utsedd delegation har jag i viss mån omformulerat första stycket.

12 §.

Sakk:s 16 §, 18 § och 20 § 4 och 5 st.; motiv sid. 69, 72 och 81.

Lbrst. 1 mom. och 2 mom. första stycket = dep. (frånsett redaktionell ändring); andra stycket: Vid val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet må viss avgångsordning ej etc. = dep.;

3 mom. = dep. — förena sig om beslutet, nämligen i fråga om

1) beviljande av anslag till ändamål och behov, vartill under löpande år anslag icke varit av hushållningssällskapet anvisat;

2) = dep.;

3) = dep.; samt

4) antagande av annat förslag, som blivit av förvaltningsutskottet avstyrkt.

Enligt de sakkunnigas förslag, 16 §, skall omröstning, där så äskas, förrättas med slutna sedlar. Ett landsting har yrkat, att omröstningen skall vara öppen utom vid val. Då de sakkunnigas stadgande synes lantbruksstyrelsen ägnat att utan tillräcklig anledning förlänga hushållningssällskapens sammanträden, föreslår styrelsen, att slutna omröstning skall vid andra val än ledamotsval äga rum, därest någon röstberättigad det begär, men eljest endast efter yrkande av en tiondel av sagda såsom närvarande antecknade röstberättigade.

Angående 3 mom. anför lantbruksstyrelsen.

Bland beslut, som fordra kvalificerad majoritet, hade först från 18 § i sakkunnigförslaget upptagits beviljande av anslag till nya ändamål och behov. För undvikande av tvekan om vad med nya ändamål och behov borde förstås, hade dock i stället angivits »ändamål och behov, vartill under löpande år anslag icke varit av hushållningssällskapet beviljat». På grund av i ärendet framställda yrkanden hade vidare från § 7 i 1910 års grundstadgar upptagits beslut om utgift, som förvaltningsutskottet avstyrkt, samt höjande av utgiftsbelopp, som utskottet föreslagit. Slutligen hade det syntts lantbruksstyrelsen önskligt att stadga kvalificerad majoritet för antagande av annat förslag, som förvaltningsutskottet avstyrkt.

Departement-
chefen.

Lantbruksstyrelsens formulering av 3 mom. 1) synes mig ej lämplig. Om t. ex. av någon anledning för visst år ej behövts anslag till verksamhet, som sedan länge och alltjämt pågår, skulle med denna formulering detta anses såsom nytt ändamål. Av de sakkunniga använda uttrycket »nytt ändamål» synes mig icke behöva föranleda tvekan.

Att obligatoriskt fordra kvalificerad majoritet för att bifalla av förvaltningsutskottet avstyrkt förslag, som ej avser anslag, synes mig ej erforderligt. Det torde tillkomma hushållningssällskapen att härom själva besluta.

13 §.

Sakk:s 6 § 4 st.; motiv sid. 58.

Lbrst.: Efter förslag av hushållningssällskapet fastställer Kungl. Maj:t för viss tid etc. = dep.

En länsstyrelse har ansett bestämmandet av antalet lantbruksombud böra tillkomma vederbörande länsstyrelse och en annan länsstyrelse har velat överlåta bestämmandet till sällskapet självt.

Lantbruksstyrelsen anser, att vid bestämmandet av antalet lantbruksombud hänsyn jämväl skall tagas till arealen av sällskapets område. Vid lika jämförelsetal i övrigt mellan två hushållningssällskap syntes det sålunda styrelsen, särskilt med hänsyn till Norrland, kunna vara berättigat att fastställa ett högre antal lantbruksombud för sällskap, som omfattade större areal.

I flertalet av yttrandena har framhållits, att antalet ombud blir för snävt tillmätt genom regeln, att det ej får väsentligt avvika från antalet landstingsmän inom länet. Lantbrukssällskapet föreslår, att antalet i stället skall ställas i proportion till antalet brukningsdelar eller ännu hellre till antalet av dem, som hava sin utkomst av jordbruk, fiske och skogsbruk.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att för ett och annat hushållningssällskap kunde det tänkas bliva med hänsyn till ombudsvalens rationella ordnande lämpligt, att lantbruksombudens antal ganska väsentligt avveke från landstingsmännens. Å andra sidan torde det kunna befinnas onödigt att välja så många ombud, att antalet komme i nära överensstämmelse med antalet landstingsmän, och syntes alltså även i detta fall en viss rörelsefrihet böra tillförsäkras hushållningssällskapen.

På grund härav har styrelsen föreslagit den ändringen, att lantbruksombudens antal ej finge utan välgående skäl väsentligt avvika från antalet landstingsmän inom länet. Den ökning av utgifterna för resekostnader och dagtraktamenten, som i vissa fall kunde föranledas av detta lantbruksstyrelsens förslag, anser styrelsen ej bliva av nämnvärd betydelse.

Det synes mig ifråga om denna paragraf särskilt böra framhållas, att det icke är avsett, att bestämmelse om antalet lantbruksombud skall inflyta i ett sällskaps stadgar. Detta har sin grund däri, att antalet lantbruksombud, som ju är beroende på delvis växlande faktorer, bör fastställas för allenast begränsad tid. Det synes mig lämpligast, att Kungl. Maj:ts beslut angives gälla för *tillsvidare* viss tid. Därigenom

Departements-
chefen.

vinnes den fördel, att om under den utsatta tiden förhållandena inom ett sällskaps område skulle förändras så väsentligt, att en ändring av antalet lantbruksombud bleve av behovet påkallad, Kungl. Maj:t på framställning av hushållningssällskapet kan före den utsatta tiden därom förordna.

Lämpligt torde vara att, då stadgarna överlämnas för Kungl. Maj:ts fastställelse, samtidigt avgives förslag till antalet lantbruksombud.

14 §.

Sakk:s 7 § 1—9; motiv sid. 59—63.

Lbrst.:

1 mom. Val av lantbruksombud sker direkt eller indirekt.

2 mom. För direkt val indelas hushållningssällskaps område i valkretsar, var och en bestående av en eller flera underavdelningars områden. Inom valkrets, som omfattar flera underavdelningars områden, utgör varje underavdelnings område ett valdistrikt. För varje valkrets bör, om möjligt, utses endast ett lantbruksombud.

3 mom. Indirekt val sker genom elektor. Vid elektorsvalet utgör varje underavdelnings område en valkrets. För valet av lantbruksombud indelas hushållningssällskapets område i större valkretsar, vilka, därest avdelningar finnas inrättade enligt vad i 28 § sägs, böra var för sig omfatta en sådan avdelnings område.

4 mom. Indelningen i valkretsar och det antal lantbruksombud eller elektor, som skall väljas inom varje valkrets, bestämmes av hushållningssällskapet med hänsyn till antalet ledamöter inom valkretsen och för samma tid, för vilken Kungl. Maj:t bestämt antalet lantbruksombud.

5 mom. För varje lantbruksombud väljes på samma sätt en suppleant.

6 mom. Lantbruksombud och suppleant därför väljas för en tid av högst fyra år.

De sakkunnigas förslag om fakultativ proportionell valmetod vid val av lantbruksombud har mött stark kritik, därvid särskilt framhållits olägenheten av de stora valkretsarna samt de omfattande och svår-tillämpliga bestämmelserna om valen.

Från flera håll har framförts önskemålet, att varje kommun skulle utgöra en valkrets och utse ett ombud.

Lantbruksstyrelsen anför angående denna paragraf.

Jämväl lantbruksstyrelsen ansåge, att det skulle medföra avsevärda fördelar, därest ombudsvalen kunde förrättas inom valkretsar av den storlek, att endast ett ombud skulle utses inom varje valkrets och avgjordes genom majoritetsval. Även vore önskvärt, om valkrets kunde sammanfalla med socken. Detta vore ej alltid möjligt att förverkliga, då ombudsantalet på grund av socknarnas stora antal och ringa omfattning, särskilt i södra Sverige, kunde bli alltför stort och utgifterna för resekostnaderna och dagtraktamenten åt lantbruksombuden över hövan betungande.

För dylikt fall förordade lantbruksstyrelsen indirekta val genom en eller flera,

för varje socken utsedda elektor. Dessa skulle å sammanträden inom högre underavdelningar utse det antal ombud, sådan avdelning hade att välja.

Anordnandet av val utav lantbruksombud stode i nära samband med hushållningssällskapens uppdelning i underavdelningar, nämligen i primära underavdelningar, i regel omfattande en socken, samt av större (under-)avdelningar, utgörande en sammanslutning av flera primäravdelningar. Dessa större avdelningar borde var och en omfatta ett eller flera härad eller tingslag. Genomfördes denna för livaktigheten inom hushållningssällskapen synnerligen viktiga fråga, vore samtidigt en god och naturlig grund lagd för uppbyggandet av valorganisationen, ty den naturligaste indelningen i valkretsar vore, att valkrets sammanföle med området för underavdelning, vare sig nu denna utgjordes av en primäravdelning eller en större »avdelning».

Den föreslagna uppdelningen i underavdelningar (primäravdelningar) möjliggjorde, att vissa sällskap kunde för valen av lantbruksombud uppdelas i enmansvalkretsar, var och en helst omfattande endast en underavdelnings område, vilket enligt vad lantbruksstyrelsen förut uttalat, syntes mest rationellt.

På grund härav och för att lämna hushållningssällskapen frihet beträffande valorganisationen hade lantbruksstyrelsen föreslagit, att valen av lantbruksombud skulle ske direkt eller indirekt.

För att valkretsarna skulle i största möjliga omfattning sammanfalla med underavdelningarnas områden samt för tillgodoseende i övrigt av ömförda önskemål hade lantbruksstyrelsen såväl för de direkta som de indirekta valen angivit vissa grunder.

Sålunda föresloges, att vid direkt val av lantbruksombud hushållningssällskaps område skulle indelas i valkretsar, var och en bestående av en eller flera underavdelningarnas områden. I likhet med de sakkunniga ville lantbruksstyrelsen framhålla, att detta innebure, att underavdelnings område ej finge uppdelas på flera valkretsar. Indelningen i valkretsar skulle såvitt möjligt ske så, att varje valkrets valde endast ett lantbruksombud. Sammanslagning av flera underavdelningarnas områden till en valkrets borde som regel vara betingat därav, att det fastställda antalet lantbruksombud vore lägre än underavdelningarnas antal, eller därav att medlemsantalet inom de olika underavdelningarna vore i hög grad ojämnt. Måste sådan sammanslagning äga rum, torde det emellertid vara lämpligt, att avlämnandet av valsedlarna likväl skedde inom varje underavdelning för sig. Fördens skull hade stadgats, att inom valkrets, som omfattade flera underavdelningarnas områden, varje underavdelnings område utgjorde valdistrikt.

Givet vore det direkta valsystemet ej lämpligt för hushållningssällskap, inom vilket underavdelningarnas antal så väsentligt överstege lantbruksombudens antal, att alla eller flertalet valkretsar komme att bestå av flera underavdelningarnas områden. Framför allt i dylika fall borde den indirekta valmetoden användas.

Även vid de indirekta valen av lantbruksombud borde underavdelningarnas områden utgöra valkretsar. Funnes två olika slag av underavdelningar, skulle de primära underavdelningarnas områden vart för sig utgöra valkretsar för val av en eller flera elektor, och de större (under-)avdelningarna för val av lantbruksombud. Någon sammanslagning av flera primäravdelningarnas områden borde i detta fall ej ske och helst ej heller av de större (under-)avdelningarnas områden. Förefunnes

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 149 häft. (Nr 176.)

ej mer än en typ av underavdelningar, måste naturligen för valen av lantbruksombud inrättas särskilda valkretsar.

Indelningen i valkretsar och det antal lantbruksombud eller elektorer, som skulle väljas inom varje valkrets, bestämdes, med hänsyn till antalet ledamöter inom valkretsen, av hushållningssällskapet för samma tid, som Kungl. Maj:t enligt 13 § bestämt antalet lantbruksombud. Ärende, varom här vore fråga, finge — såsom också framginge av 8 § — avgöras allenast på ordinarie årsammansträde. Valkretsindelningen skulle intagas i hushållningssällskapens stadgar. Däremot borde detta — lika litet som i fråga om antalet lantbruksombud (se 13 §) ej ske beträffande antalet ombud eller elektorer, som skulle utses inom varje valkrets.

*Departements-
chefen.*

I förevarande avseende synes mig vara av största vikt, att valen av lantbruksombud på ett eller annat sätt knytas till underavdelningarna. Intresset för sällskapets ändamål och arbete blir härigenom livligare i de olika orterna. Hur valen sedan skola förrättas, genom proportionella val eller majoritetsval, direkta eller indirekta, synes mig kunna överlämnas åt sällskapen att själva bestämma i sina stadgar.

Lantbruksstyrelsens påstående, att valkretsindelningen bör intagas i stadgarna, kan jag icke gilla. Valkretsindelningen såväl som bestämmandet av ombud i varje valkrets blir nämligen helt beroende av och bör lämpas efter Kungl. Maj:ts beslut i fråga om antalet lantbruksombud. Mig synes sålunda lämpligast, att till varje sällskaps stadgar fogas ett komplement, innehållande dels Kungl. Maj:ts beslut om antalet lantbruksombud för av Kungl. Maj:t bestämd tid dels ock sällskapets med anledning därav fattade beslut om sällskapets områdesindelning i valkretsar och ombudens fördelning å valkretsarna.

I regel borde väl så komma att tillgå, att sällskapet för att motivera sitt förslag om antalet lantbruksombud angiver, hur sällskapet tänkt sig dem fördelade å valkretsar. Kungl. Majt får då vid ombudsantalets bestämmande taga hänsyn till deras lämpliga fördelning, varigenom såväl valkretsindelningen som ombudsfördelningen blir en given följd av Kungl. Maj:ts beslut.

15 §.

Lbrst. = dep. (frånsett av 14 §:s ändring föranledd uteslutning av »elektor»).

Vissa hushållningssällskap hava anmärkt, att i de sakkunnigas förslag saknas bestämmelser om tidpunkten för inträde av rösträtt vid ombudsvalen, vilket föranlett lantbruksstyrelsen tillfoga denna paragraf.

16 §.

Sakk:s 7 § 10 och 11; motiv sid. 63.

Lbrst. 1 mom. och 2 mom. första stycket = dep. (frånsett uteslutning av »elektor»).

2 mom. andra stycket: I valkrets med flera valdistrikt verkställas sammanräkningen för val av lantbruksombud av förvaltningsutskottet vid offentlig i god tid förut kungjord förrättning.

3 mom. första stycket = dep.

3 mom. andra stycket: Därest sammanräkningen, på sätt i 2 mom. stadgas, sker av förvaltningsutskottet, åligger det utskottet att förordna om omval.

4 mom. Vid val av lantbruksombud eller elektor föres protokoll. Sedan val ägt rum, åligger det valförrättaren att omedelbart insända valprotokollet till förvaltningsutskottet eller, där fråga är om val av elektor, till valförrättaren i vederbörande valkrets för val av lantbruksombud.

Sammanräkning för flera valdistrikt synes mig med minsta besvär kunna verkställas inför en av förvaltningsutskottet utsedd nämnd. I övrigt har jag mot denna paragraf inga andra erinringar än som för-
*Departements-
chefen.*
 anledas av ändringen av 14 §.

Förvaltningsutskott och befattningshavare.

Den av de sakkunniga i deras 19 § första stycke och av lantbruksstyrelsen i dess 17 § givna föreskrift, att ordförande och vice ordförande skola väljas för högst 4 år, anser jag ej böra uppställas som en ovillkorlig förutsättning för statsbidrag och således ej behöva intagas i grundstadgarna. Vederbörande sällskap må själv härom bestämma i sina stadgar.
*Departements-
chefen.*

17 §.

Sakk:s 20 § delvis; motiv sid. 80.

Lbrst:s 18 § = dep:s 17 §, utom i fråga om näst sista punkten, som lyder: För en var av de valda ledamöterna väljes en suppleant.

Den av de sakkunniga föreslagna begränsningen av antalet ledamöter i förvaltningsutskottet till högst 6, förutom de självskrivna ledamöterna, eller ordföranden, vice ordföranden och sekreteraren, har av lantbruksstyrelsen, lantbruksakademien och Sveriges allmänna lantbruks-sällskap samt omkring hälften av hushållningssällskapen ansetts för snäv, och har man i stället förordat 7—9 valda ledamöter. Vidare har en länsstyrelse framhållit såsom synnerligen önskvärt, att staten bleve representerad icke blott, såsom av de sakkunniga föreslagits, genom en

av vederbörande länsstyrelse utsedd revisor (se 24 §), utan även genom en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot i förvaltningsutskottet. Föreskrift om ett sådant statens ombud i varje förvaltningsutskott skulle, utan att verka hämmande på hushållningssällskapens rörelsefrihet, vara ägnad att tillgodose det allmännas intresse vid användningen av statens anslag till sällskapen för därmed avsedda ändamål.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förslag upptagit antalet valda ledamöter till högst 8. Därjämte har i enlighet med sagda uttalande föreslagits insättande i förvaltningsutskottet av en utav Kungl. Maj:t utsedd ledamot jämte suppleant för denne. Högsta antalet ledamöter i utskottet blir härigenom 12.

Med anledning av vissa sällskaps i avgivna yttranden gjorda uttalanden har lantbruksstyrelsen framhållit, att bestämmelserna i förevarande paragraf ej lade hinder i vägen för förvaltningsutskottet att överlåta beredningen av vissa ärenden till smärre beredningar eller kommittéer eller att i stadgarna införa bestämmelse därom.

Departements-
chefen.

I lantbruksstyrelsens förslag i fråga om denna paragraf har jag ej gjort annan ändring än att i fråga om suppleanter för de valda ledamöterna bestämts, att för var ledamot skall vara *minst* en suppleant. Denna ändring är gjord med hänsyn till det proportionella valsystemet.

18 §.

Sakk:s 20 § andra stycket, slutet; motiv sid. 81.

Lbrst. har ej upptagit motsvarande stadgande.

Departements-
chefen.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att hushållningssällskaps avlönade befattningshavare — med undantag av sekreteraren — ej böra få vara ledamöter av förvaltningsutskottet.

19 §.

Sakk:s 21 §; motiv sid. 82.

Lbrst. = dep., dock med tillägg: »att öva uppsikt däröver, att nämnda befattningshavare enligt givna föreskrifter samt med nit och intresse fullgöra dem åliggande uppgifter».

Departements-
chefen.

Den av lantbruksstyrelsen föreslagna föreskriften i sista punkten synes mig icke vara av beskaffenhet att böra intagas i grundstadgarna.

20 §.

Sakk:s 23 §; motiv sid. 83.

Lbrst. = dep.

Mot de sakkunnigas förslag har anmärkts, att det ej syntes föreligga skäl att fordra visst antal ledamöter närvarande för upptagande av fråga till *överläggning*. Från vissa sällskap har framhållits, att det för beslutförhet kunde vara nog om mer än hälften av ledamöterna vore närvarande, blott alla vore kallade.

Lantbruksstyrelsen har iakttagit förstnämnda anmärkning.

21 §.

Sakk:s 22 § och 19 § tredje stycket; motiv sid. 83 och 74.

Lbrst.: Sekreterare hos hushållningssällskap må endast den vara, som med hänsyn till teoretiska kunskaper och praktisk erfarenhet blivit av lantbruksstyrelsen förklarad därtill kompetent.

Då sekreterartjänst hos hushållningssällskap skall tillsättas, förklarar förvaltningsutskottet tjänsten till ansökning ledig, med föreläggande av viss tid, icke understigande 30 dagar, inom vilken ansökningar skola vara inkomna till utskottet.

Bland de sökande uppsätter förvaltningsutskottet på förslag tre, därest så många sökande med för tjänsten erforderliga kvalifikationer finnas, varefter förslaget och tillhörande ansökningshandlingar insändas till lantbruksstyrelsen, som har att däröver meddela sådant beslut, som i första stycket anges.

Ett av hushållningssällskapens förvaltningsutskott har förklarat det onödigt, att sekreterare — på sätt nu gäller angående bland andra jordbrukskonsulenter — skall förklaras kompetent av lantbruksstyrelsen, till stöd varför framhållits, att sekreteraren icke uteslutande skall vara en förvaltningstjänsteman utan en lokal förtroendeman. Mot sakkunnigas förslag att lantbruksstyrelsen skall avgiva kompetensförklaring angående varje sökande hava fem sällskap framhållit, att kompetensförklaring ej borde begäras för mer än den, förvaltningsutskottet önskade utnämna. Ett sällskap anser dylik förklaring erforderlig allenast för de tre, som uppföras å förslag.

Lantbruksstyrelsens förslag är avfattat i överensstämmelse med sistnämnda yrkande. Styrelsen har därtill fogat en bestämmelse i syfte att från förslaget utestänga sökande, som uppenbarligen icke äger erforderliga kvalifikationer.

Av de sakkunniga i 19 § andra, fjärde och femte styckena intagna bestämmelser angående sekreterares avlöning och villkor för anställning återfinnas ej i lantbruksstyrelsens förslag. Styrelsen framhåller att, därest, såsom styrelsen tillstyrker, särskilt statsbidrag till

avlöning av sekreteraren varder — på sätt nu är fallet angående exempelvis hushållningssällskapens konsulenter — anvisat, bestämmelser i nämnda avseende höra hemma i författning om dylikt statsbidrag.

*Departementss-
chefen.*

Mot lantbruksstyrelsens förslag angående insändande av ansökningar för kompetensförklaring har jag ingen annan erinran, än att förvaltningsutskottet bör utan någon inskränkande bestämmelse få på förslag uppsätta de tre, utskottet efter sina synpunkter anser lämpligast. Skulle lantbruksstyrelsen ej finna någon kompetent, får utskottet uppsätta nya på förslag.

Sakkunniga hava i motiven framhållit, att lantbruksstyrelsens beslut om kompetensförklaring kan överklagas. Detta synes mig även böra komma till uttryck i grundstadgarna.

Med anledning av erinran från ett hushållningssällskap torde böra framhållas, att stadgandena i denna paragraf uppenbart ej hava retroaktiv verkan.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag bestämmelser om sekreterares avlöning ej böra upptagas i grundstadgarna.

Resekostnads- och traktamentsersättning.

22 §.

Sakk:s 24 §; motiv sid. 83.

Lbrst. = dep. (frånsett redaktionell ändring.)

De sakkunniga hava, särskilt med hänsyn till de vidsträckta Norrlandslänen, ansett det ofrånkomligt, att resekostnads- och traktamentsersättning gäldas av statsmedel.

Vissa länsstyrelser, landsting och hushållningssällskap anse ifrågasvarande ersättning böra utgå av hushållningssällskapens medel.

Statskontoret finner väl ersättningen principiellt böra gäldas av hushållningssällskapen men anser, att för lämnande av bidrag särskilt till de nordligaste länen Kungl. Maj:t bör hava tillgängligt ett mindre anslag, förslagsvis beräknat till 10,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen anför angående denna paragraf.

Det syntes lantbruksstyrelsen lämpligare, att berörda ersättning, i den mån den föranleddes av de ordinarie årssammanträdena — den utan fråga större utgiftsposten — bestredes av hushållningssällskapens medel. Härigenom torde den fördelen komma att ernås, att sällskapen i eget intresse tillsåge, att sammanträdena ej i onödan droges ut på tiden. Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen,

att Kungl. Maj:t kunde medgiva utsträckning av den bestämda tiden av tre dagar, bleve härigenom obehöfvig.

Omförmälda ändring rörande gäldandet av ifrågavarande ersättning förutsatte givetvis, att hushållningssällskapen erhöles gottgörelse för sina utgifter härför genom ökade statsbidrag för sin allmänna verksamhet. Den förutsatte även, med hänsyn till den stora skillnaden mellan resekostnaderna i norra och södra Sverige, att statsbidragen utginge efter *andra beräkningsgrunder* än hittills och att vid dessa grunders bestämmande tillbörligt beaktande fästes vid den väsentliga skillnaden i areal beträffande hushållningssällskapens områden, vilken för övrigt hade stor betydelse för hushållningssällskapens samtliga utgifter för resekostnader och traktamenten till deras befattningshavare. Lantbruksstyrelsen tillåte sig i förevarande avseende erinra om det av styrelsen framlagda förslaget till ändrade fördelningsgrunder för det framtida allmänna anslaget till sällskapen, som styrelsen förutsatte bliva, i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, väsentligt höjt icke blott för att möjliggöra utbetalandet av i denna och följande paragraf föreslagen ersättning för resekostnader och till dagtraktamenten utan jämväl på grund av omorganisationen i dess helhet och den ökade verksamhet, vartill den kunde giva anledning.

Enligt 6 § 2 mom. kunde extra sammanträde hållas, då förvaltningsutskottet funne sådant erforderligt eller Kungl. Maj:t efter anmälan av revisor eller eljest därom förordnade. I viss överensstämmelse med de sakkunniga ansåge lantbruksstyrelsen ersättning för inställelse böra utgå för endast sådant extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat. Denna ersättning torde, i likhet med vad de sakkunniga förordat, böra utgå direkt av statsmedel från nionde huvudtitelns ordinarie anslag till rese- och traktamentspenningar.

Anmärkas borde, att suppleant erhöles ersättning givetvis endast i det fall, att han tjänstgjorde för lantbruksombud eller ledamot i förvaltningsutskottet.

Mot lantbruksstyrelsens förslag i fråga om ersättning till lantbruksombud eller suppleant har jag ingen erinran. Till frågan om anslag skall jag senare återkomma. Departements-
chefen.

23 §.

Sakk:s 25 §; motiv sid. 84.

Lbrst. = dep.

Revision.

24 §.

Sakk:s 26 och 27 §§; motiv sid. 85.

Lbrst.

1 mom. Hushållningssällskaps räkenskaper skola föras för kalenderår och vara avslutade före mars månads utgång påföljande år.

2 mom. Hushållningssällskaps räkenskaper och förvaltning skola granskas av minst tre revisorer.

En av revisorerna skall förordnas av vederbörande länsstyrelse. Landsting, som beviljat anslag till hushållningssällskap, äger utse en revisor. Övriga revisorer väljas av hushållningssällskapet.

För envar revisor skall jämväl utses en suppleant.

3 mom. Revisionsberättelse skall avgivas före april månads utgång till förvaltningsutskottet, som omedelbart tillställer lantbruksstyrelsen avskrift därav.

Departements-
chefen.

Av lantbruksstyrelsen föreslagna bestämmelser om att räkenskaperna skola föras för kalenderår och avslutas före viss tid synas mig icke böra göras ovillkorliga, vadan de av mig uteslutits.

Med anledning av erinran i flera yttranden vill jag framhålla lämpligheten av att länsstyrelsen utser samma person att granska såväl egna hemslånerörelsen som sällskapets övriga verksamhet.

Protokoll och årsberättelse.

25 §.

Sakk:s 28 §; motiv sid. 86.

Lbrst. = dep.

Mot de utav de sakkunniga föreslagna, från landstingsförordningen hämtade bestämmelserna ifråga om protokollets innehåll har i vissa yttranden anmärkts, att det kunde vara olämpligt, att i protokollen alltid angiva skälen till besluten samt att det understundom brukade förekomma, att i hushållningssällskapens protokoll infördes muntliga yttranden, exempelvis av ordföranden.

Lantbruksstyrelsen har i sitt förslag tagit hänsyn till dessa anmärkningar.

Vidare har på grund av ett stort antal anmärkningar ändring ifråga om protokollsjustering skett.

26 §.

Sakk:s 29 §; motiv sid. 86.

Lbrst. = dep.

På grund av en i yttrandena allmänt uttalad önskan har tiden för årsberättelsens avgivande framskjutits till utgången av april i stället för mars månad.

De sakkunniga hava ansett önskligt, att grunder för sällskapens bokföring bleve utarbetade samt förslagit, att dylika grunder skulle fastställas av lantbruksstyrelsen. Statskontoret har instamt i detta ut-

talande. För att emellertid lämpligt och enhetligt uppställda ekonomiska uppgifter måtte regelbundet inflyta, syntes det statskontoret böra föreskrivas, att räkenskapstabläer enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär skulle av sällskapen årligen ingivas till styrelsen. Stadgande härom borde inrymmas i denna paragraf. Så har även skett i lantbruksstyrelsens förslag.

Underavdelningar.

27 §.

Sakk:s 4 § och 32 §; motiv sid. 54, 86 och 88.

Lbrst:s 28 §: Underavdelnings område skall å landet omfatta en socken, där ej särskilda lokala förhållanden annat påkalla. Flera underavdelningar må gruppvis sammanföras till större avdelningar, och bör varje sådan avdelning omfatta ett eller flera härad eller tingslag.

Den ändrade lydelse, jag föreslagit, innebär i sak ingen ändring av lantbruksstyrelsens förslag. *Departements-
chefen.*

För hushållningssällskapens verksamhet är det av stor betydelse, att underavdelningarna organiseras på lämpligt sätt. Med hänsyn till de skiftande förhållanden, som råda i olika landsändar, har jag emellertid icke ansett mig böra föreslå några mera ingående bestämmelser, än denna och följande paragrafer innehålla.

I övrigt får jag hänvisa till vad som redan yttrats angående denna fråga dels vid behandling av de allmänna principerna för omorganisationen (sid. 12) dels ock under 14 §.

28 §.

Sakk:s 31 §; motiv sid. 87.

Lbrst:s 27 § = *dep:s* 28 §.

Angående uppgifterna för de olika slagen av underavdelningar har lantbruksstyrelsen anfört.

De primära underavdelningarna — hushållningskommittéerna — skulle hava till uppgift att välja elektorer — fullmäktige — för val av lantbruksombud, att föreslå inval av nya ledamöter, att insamla uppgifter för jordbruksstatistiken och årsväxt-rapporterna och biträda egnahemsnämnden, att tillhandahålla anmälningssedlar, låneblanketter, skrifter m. m., som hushållningssällskapen önska utdela, samt att lämna hushållningssällskapen upplysningar i erforderliga ämnen och bland sällskapets ledamöter sprida de upplysningar, sällskapet önskar meddela.

De sekundära underavdelningarna, som borde benämnas gillen, hushållningsgillen eller kontraktskommittéer, skulle hava till uppgift att genom elektorererna välja

lantbruksombud, att avgiva redogörelse för lantushållningens ställning inom orten, att utse ledamöter i premieringsnämnder, samt att anordna föredrag, kurser, mindre utställningar, gödselvårds- och rotfruktspremieringar ävensom utdela belöningar.

29 §.

Sakk:s 33 §; motiv sid. 88.

Lbrst.: Underavdelning väljer inom sig för en tid av högst fyra år ordförande och vice ordförande.

Departement-
chefen.

Att, såsom ett sällskap föreslagit, ordförande och vice ordförande i underavdelningarna skulle utses av förvaltningsutskottet synes mig kunna leda till minskat intresse i orten för avdelningens verksamhet.

Åt sällskapen torde kunna överlåtas att själva bestämma den tid, för vilken ordförande i underavdelning bör väljas. Bestämmelse därom bör dock intagas i stadgarna.

30 §.

Sakk:s 34 §; motiv sid. 89.

Lbrst. = dep:s första stycke.

Lantbruksstyrelsen har ansett det onödigt att i de allmänna grunderna fastställa viss form för kungörande av underavdelnings sammanträde. Detta kunde, på sätt de sakkunniga föreslagit, ske i en eller flera av ortens mest spridda tidningar, medelst utsändande per post av särskilda kallelser — eventuellt genom förvaltningsutskottets förmedling, varigenom kostnaden för porto bortföle — eller på annat lämpligt sätt.

Andra stycket har tillagts särskilt med hänsyn till stadgandet om besvärstid i 33 §.

Matrikel.

31 §.

Sakk:s 37 §; motiv sid. 90.

Lbrst. = dep.

Besvär.

32 §.

Sakk:s 38 §; motiv sid. 90.

Lbrst. = dep. (frånsett uteslutning av »elektor»).

Med anledning av framställda erinringar har lantbruksstyrelsen föreslagit, att besvärstiden skall räknas från beslutets justerande och icke, såsom de sakkunniga föreslagit, dess fattande.

33 §.

Sakk:s 39 §; motiv sid. 91.

Lbrst. = dep. (frånsett obetydlig redaktionell ändring).

Förslag till stadgar och ändring däri.

34 §.

Sakk:s 40 § andra och tredje stycket; motiv sid. 91.

Lbrst. = dep.

35 §.

Sakk:s 40 § första stycket; motiv sid. 91.

Lbrst. = dep.

Övergångsbestämmelse.

Då det måste förutsättas, att sedan hushållningssällskapet fått nya stadgar fastställda, men innan lantbruksombud valts, beslut av sällskapet kan erfordras, har föreskrivits, att dylikt beslut skall fattas enligt sällskapets tidigare stadgar.

Lämpligt torde vara, att Kungl. Maj:t i beslut om lantbruksombudens antal utsätter viss tid, inom vilken val av ombud bör hava ägt rum.

Hushållningssällskapens anslagsbehov.

Det allmänna anslaget av statsmedel å 2,100,000 kronor till hushållningssällskapen, som utgår »såsom ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel» och som utgör sällskapens största inkomst, fördelas jämligt kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 275) sålunda, att ett grundbelopp av 10,000 kronor tillföres varje hushållningssällskap samt att därefter av anslagets återstod tre femtedelar fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällsapsområdena och med två femtedelar efter den övriga folkmängden inom samma områden. Därest enligt dessa grunder något hushållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor, skall dock detta belopp tilläggas hushållningssällskapet och återstoden av anslaget fördelas enligt de angivna grunderna mellan de övriga sällskapen.

Såsom tillägg till detta allmänna anslag har för 1920 och 1921 beviljats samt för 1922 av Kungl. Maj:t begärts tillfälligt anslag å 682,000 kronor. Härav erhålla sällskapen dels 50 procent å grundbeloppen av huvudanslaget dels ock 30 procent å återstående andel av huvudanslaget.

Förutom dessa allmänna statsanslag åtnjuta sällskapen för särskilda ändamål anslag av statsmedel. I övrigt utgöras inkomsterna av anslag från landstingen samt av räntor, hyror och arrenden m. m. Enligt en i de sakkunnigas betänkande å sid. 150 införd tabell utgjorde hushållningssällskapens inkomster 1920 av statsmedel dels såsom allmänt anslag 2,782,000 kronor och dels såsom bidrag för särskilda ändamål 1,110,497 kronor 19 öre, av landstingsmedel 325,784 kronor 35 öre, i ledamotsavgifter 99,579 kronor 47 öre, i räntor, hyror och arrenden 638,946 kronor 73 öre samt i övriga inkomster 243,473 kronor 87 öre eller tillhopa 5,200,281 kronor 61 öre. Utgifterna överstego samma år inkomsterna med 221,435 kronor 56 öre.

De sakkunniga redogöra på sid. 93—108 för hushållningssällskapens ekonomiska ställning och anslagsbehov för den närmaste framtiden och åberopa till belysande därav åtskilliga tabeller — utöver den nyss angivna —, till vilka jag får hänvisa. Såsom sammanfattning av sin utredning i denna del anföra de sakkunniga:

»Av den förebragta utredningen torde med full tydlighet framgå, att kristiden försatt hushållningssällskapen i en sådan situation, att en fortsättning av deras för landet fruktbringande verksamhet allvarligen äventyras, om icke sällskapen snarast erhålla en fullt effektiv ökning av sina inkomster, så att det blir möjligt för dem, icke blott att i oförminskad och lämplig omfattning upprätthålla och fullfölja sin nuvarande verksamhets olika grenar, utan även att till gagn för landet utvidga verksamheten och taga nya initiativ. Sakkunniga förutsätta, att ett genomförande av den föreslagna omorganisationen skall — åtminstone i viss mån — väcka till liv ökad initiativkraft och verksamhetslust. Sällskapens behov av rörelsekapital kommer därför med all sannolikhet att utökas betydligt utöver de anslagsbelopp, som vid kristidens inträde stode dem till förfogande. Någon annan utväg för inkomstfrågans lösning än väsentligt ökade statsbidrag torde icke förefinnas.

På anförda skäl måste den nu till sällskapen utgående ersättningen för de indragna brännvinsmedlen — 2,100,000 kronor — väsentligt ökas. Skall i detta avseende full compensation lämnas för penningvärdets fall, borde denna ökning utgå med inemot 150 procent, eller cirka 3,150,000 kronor, varigenom ifrågavarande anslag skulle komma att uppgå till 5,250,000 kronor. I betraktande av sannolikheten för att penningvärdet skall komma att i den närmaste framtiden förbättras samt vissa av sakkunniga framlagda förslag till andra icke oväsentliga ekonomiska understöd åt sällskapen, hava sakkunniga dock ansett, att det allmänna statsbidraget bör kunna sättas betydligt lägre, än vad som skulle motsvara en full

kompensation för penningvärdets fall. Då det emellertid å andra sidan är önskvärt, att hushållningssällskapen bliva satta i tillfälle ej blott att fortsätta den verksamhet, som de bedrivit före kristidens inträde, och täcka under denna tid uppkomna förluster, utan även att giva verksamheten en omfattning, som svarar mot de nya tidsförhållanden, kriget skapat, och vilka icke minst från hushållningssällskapens sida kräva ett målmedvetet och energiskt arbete för lantushållningens och dess binäringars höjande, anse sakkunniga sig icke böra föreslå större nedsättning än till 4,200,000 kronor, vilket innebär en ökning av 100 procent. Frändrages det tillfälliga anslaget för vartdera av åren 1920 och 1921, blir ökningen 1,418,000 kronor.

Med hänsyn till de förändringar i penningvärdet, som torde vara att emotse inom närmaste år, är det vanskligt att nu för en längre tid framåt fastslå den lämpliga storleken av ifrågavarande anslag. Det synes därför önskligt att för närvarande räkna med ett anslag å 4,200,000 kronor endast för tre år framåt och sedan låta genom lantbruksstyrelsen verkställa en utredning av anslagsbehovet med hänsyn till dåvarande, antagligen mera stabila penningvärde och de anslagsbehov, som då förefinnas.

Det anslag, som kommer att ersätta gottgörelsen för de indragna brännvinsförsäljningsmedlen torde böra erhålla en annan benämning, exempelvis: allmänt anslag till hushållningssällskapen.

Beträffande anslaget fördelning å de olika sällskapen torde böra vidtagas vissa förändringar, delvis beroende av det allmänna anslaget höjning. Sålunda synes, därest det allmänna anslaget till sällskapen fördubblas, anledning icke längre förefinnas bibehålla den nuvarande bestämmelsen, att fördelningen skall ske så, att varje sällskap först tillföres ett grundbelopp av 10,000 kronor. Vill man såvitt möjligt behålla nu gällande fördelningsgrunder, borde detta grundbelopp höjas till 20,000 kronor. Emellertid synes sakkunniga mera rationellt att borttaga grundbeloppet och fördela hela anslaget — såsom nu sker med de brännvinsmedel, som icke utgå enligt nyssnämnda grund — med tre femtedelar efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden och med två femtedelar efter den övriga folkmängden inom hushållningssällskapsområdena. Härigenom undvikas den förut (sid. 48) påtalade oegentligheten att ett län erhåller flera grundanslag genom länets uppdelning på flera hushållningssällskap, vilken uppdelning bland annat har den olägenheten att öka administrationskostnaderna för jordbrukets främjande inom respektive län. Därjämte synes det nuvarande minimibeloppet, 35,000 kronor kunna borttagas.»

De sakkunniga, som på sätt förut anförts förutsätta, att den nya förordningen om organisationen skall träda i tillämpning från och med 1924, framhålla, att för tiden härintill tillfälliga anslag till lämpliga belopp böra anvisas.

Utom höjning av det allmänna anslaget föreslå de sakkunniga dels ett särskilt nytt anslag å cirka 150,000 kronor, varav skulle utgå bidrag till avlönande av sekreterare med 5,700 kronor för år utom ålders-tillägg och dels att den resekostnads- och dagtraktamentsersättning, som de sakkunniga föreslagit, skall få utgå direkt av nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspengar. Detta anslag skulle för sådant ändamål höjas med 50,000 kronor.

Enligt lantbruksstyrelsens av mig i denna del förordade förslag skall av *statsmedel* utgå resekostnads- och traktamentsersättning till lantbruksombuden allenast vid sådant extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t för behandling av visst ärende förordnat.

Lantbruksstyrelsen har förklarat sig icke kunna gilla de sakkunnigas förslag därutinnan, att vid fördelningen av det allmänna anslaget intet grundbelopp skulle utgå samt anför vidare i denna del.

Ihågkommas måste, att samtliga sällskap hade vissa omkostnader för administration, lokaler m. m., vilka, om ock givetvis ej överallt av samma omfattning, dock ej stode i direkt förhållande till hushållningssällskapens verksamhet för övrigt. Genomförandet av den föreslagna nya organisationen ändrade icke detta förhållande annat än i den mån det berörde de med anställande av sekreterare förenade kostnaderna. Under sådana omständigheter hölle lantbruksstyrelsen före, att ett fasthållande även för framtiden vid det nu tillämpade sättet för fördelningen av ifrågasvarande ersättningsmedel vore att förorda. Härav följde dock icke med nödvändighet, att vid eventuell fördubbling av statsanslaget även grundbeloppet borde fördubblas.

Vidkommande frågan om fördelningen av statsanslag syntes de sakkunniga hava utgått därifrån, att Stockholms stad i likhet med vad nu vore fallet icke heller för framtiden skulle inrangeras under hushållningssällskaps verksamhetsområde. Lantbruksstyrelsen funne emellertid skäl till en förändring härutinnan föreligga och ville såsom motiv härför framhålla, att genom på senare tider skedda inkorporeringar stora jordbruksdistrikt införlivats med staden, varigenom ett avsevärt antal utövare av jordbruk och därmed sammanhängande binärningar berövats det stöd, ett hushållningssällskap hade att erbjuda. Lantbruksstyrelsen ansåge därför Stockholms stad böra för framtiden tillhöra Stockholms läns hushållningssällskaps verksamhetsområde och sällskapet förty framdeles benämnas Stockholms läns och stads hushållningssällskap.

Vad särskilt gällde frågan, i vad mån stadssamhällen i allmänhet borde tagas i beräkning vid fördelning av statsanslag till hushållningssällskapen för deras verksamhet, så likställdes enligt gällande bestämmelser vid dylik beräkning städernas och landsortens invånare. Detta innebure emellertid, att, där folkrika städer vore belägna inom ett hushållningssällskaps område, ett sådant sällskap komme att tillerkännas ett i förhållande till andra hushållningssällskap oskäligt stort statsanslag. Lantbruksstyrelsen ville föreslå, att vid tilldelande av ifrågasvarande statsanslag invånarna i städer, med invånarantal icke överstigande 10,000 — där befolkningens intressen i stort sett sammanföle med landsortsbefolkningens — sammanräknades med vederbörande hushållningssällskapsområdes övriga invånare, men att beträffande övriga städer statsanslaget beräknades dels efter ett invånarantal av 10,000 i likhet med nyssnämnda kategori, dels ock därutöver efter 20 procent av städernas återstående invånarantal.

Vid utmätande av statsanslag till hushållningssällskap hade hittills hänsyn tagits endast till befolkningens antal och olika verksamhet, men däremot icke till arealen av sällskapets verksamhetsområde. En större areal måste emellertid på grund av större resekostnader m. m. alltid avsevärt fördyra ett hushållningssällskaps

verksamhet. Detta hade ock såvitt anginge de nordligaste hushållningssällskapen med deras vidsträckta verksamhetsområden medfört såväl en tryckt ekonomi, som ock att deras verksamhet i brist på tillgångar måst inskränkas. Då emellertid de norrländska länens befolkning framför allt vore i behov av hushållningssällskapens stöd, funne lantbruksstyrelsen så mycket större anledning framhålla önskvärdheten av att vid fördelningen av ifrågakvarande medel behörig hänsyn toges jämväl till omfattningen av verksamhetsområdena med hänsyn till arealen.

För att närmare belysa, huru en fördelning enligt olika grunder av det nu föreslagna statsanslaget, 4,200,000 kronor, skulle gestalta sig, hade lantbruksstyrelsen härutinnan uppgjort alternativa beräkningar och finge med stöd härav förorda, att av statsanslaget först utginge ett grundanslag lika för alla å 15,000 kronor samt att återstoden fördelades med sex tiondelar efter antalet jordbrukare och fiskare, tre tiondelar efter den övriga befolkningen och en tiondel med hänsyn till arealen. Vid tillämpning av denna fördelningsgrund torde de norrländska hushållningssällskapen med sina vidsträckta verksamhetsområden och ty åtföljande stora kostnader komma i åtnjutande av mot deras större kostnader svarande statsanslag, vilka i förhållande till de övriga sällskapens anslag syntes lämpligt tillmätta. Det starka inflytande, som städernas befolkning utövade på anslagsfördelningen, torde därvid ock i viss mån komma att begränsas.

Till detta uttalande, som lantbruksstyrelsen gjort i sitt första utlåtande, har styrelsen vid avlämnande av sitt författningsförslag tillagt, att styrelsen såsom oundgängliga förutsättningar för genomförandet av samma förslag till hushållningssällskapens omorganisation betraktade *dels* en ökning av nu utgående understöd av statsmedel för upprätthållande av sällskapens verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag i detta avseende, *dels ock* att vid fördelningen av dylikt understöd hänsyn toges såväl till antalet jordbrukare och fiskare samt övrig befolkning inom hushållningssällskapen som deras areal, och att denna fördelning verkställdes i överensstämmelse med styrelsens i detta avseende avgivna förslag.

Statskontoret har, under framhållande att de sakkunnigas förslag i avseende å det allmänna anslaget ökning innebure en årlig merutgift för staten av ej mindre än 1,418.000 kronor, vidare anfört följande.

Avsikten med höjningen vore, såsom de sakkunniga framhållit, att sällskapen skulle bliva i tillfälle ej blott att fortsätta den verksamhet, som de bedrivit före kristiden, och täcka under densamma uppkomna förluster, utan även att utvidga verksamheten. Även om en sådan utvidgning i och för sig kunde anses önskvärd och gagnelig och härav påkallade anslagskrav under vanliga förhållanden torde haft utsikt att röna tillmötesgående från statsmakternas sida, kunde statskontoret icke underlåta att med styrka framhålla, hurusom den nuvarande tidpunkten vore föga lämpad för en utvidgning av verksamheten, för så vitt densamma förutsatte så betydligt ökade krav på statskassan som de, varom här vore fråga. Från såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens sida hade vid upprepade tillfällen betonats den

tvingande nödvändigheten att iakttaga den strängaste sparsamhet med statens medel. Anslaget torde därför enligt statskontorets förmenande böra begränsas till vad som kunde anses oundgängligen nödvändigt för att möjliggöra för sällskapen att uppehålla sin verksamhet i samma utsträckning som före kristiden. Det belopp, vartill anslaget under denna förutsättning borde fixeras, vore statskontoret givetvis icke i tillfälle att angiva.

Det ville dock synas statskontoret som om de medel, vilka kunde komma att beviljas, borde genom i viss mån ändrade fördelningsgrunder kunna på ett effektivare sätt komma till användning för avsett syfte. För närvarande, och även enligt vad som föreslagits, fördelades hela anslaget — oavsett lika grundbidrag — efter vissa bestämda normer med hänsyn till folkmängden inom hushållningssällskapens områden, dels den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden, dels folkmängden i övrigt. Behovet av statsbidrag stode emellertid säkerligen ej alltid i exakt förhållande till dessa faktorer, utan vore även beroende på sällskapens av en mängd omständigheter påverkade ekonomi och till den större eller mindre nödvändigheten av utgiftskrävande åtgärder till främjande av de syften, sällskapen hade att tillgodose. Det syntes därför statskontoret kunna ifrågasättas, om ej någon del av anslaget borde ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att fördelas efter allsidig prövning av behovet. Visserligen hade ett liknande förslag rörande fördelningen av det tillfälliga anslaget å 1921 års tilläggsstat icke blivit av samma års riksdag bifallet. Men såsom av jordbruksutskottets utlåtande i ärendet framginge, torde detta haft sin orsak däri, att fördelningen förmodats vara tänkt ske i främsta rummet efter behovsprincipen, uttryckt i förhållandet mellan vederbörande hushållningssällskaps inkomster och utgifter under föregående år, medan jordbruksförhållandena och jordbrukets behov inom respektive hushållningssällskap och icke endast sällskapens affärsställning ansåges böra vara avgörande för bestämmandet av understödsbeloppen. Statskontoret hade jämväl avsett, att fördelningen av den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda delen av det allmänna anslaget skulle ske efter de grunder, som av jordbruksutskottet antytts och som även statskontoret funne riktiga. Statskontoret föreställde sig, att med en dylik uppdelning av anslaget det skulle finnas större möjligheter att begränsa beloppet utan att åsidosätta nödvändiga behov. Då det torde kunna vara lämpligt, att de till Kungl. Maj:ts disposition stående medlen icke alltid till fullo utdelades varje år utan viss del reserverades för framtida behov, kunde ifrågasättas, huruvida icke anslaget borde förvandlas till ett reservationsanslag.

Statskontoret har därjämte tillstyrkt förslaget om särskilt anslag för bidrag till avlönande av hushållningssällskapens sekreterare. Då från samma anslag jämväl borde utgå ålderstillägg, anser statskontoret anslaget böra bestämmas till förslagsvis 161,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då höjning av det allmänna anslaget till hushållningssällskapen ej ifrågasättes förrän från och med 1924, har jag, på sätt redan framhållits under punkten 74 av nionde huvudtiteln till årets statsverksproposition, ej anledning att i den frågan göra någon framställning till årets riksdag. På grund av det nära sammanhang, som anslagsfrågan

har till organisationsspörsmålet har jag dock ansett mig böra återgiva ovan refererade yttranden i frågan.

För egen del finner jag det uppenbart av de sakkunnigas utredning — därvid jag vill hänvisa till betänkandet bifogade tabeller — att anslagen till hushållningssällskapen under krisåren icke motsvarat behovet. Huruvida det belopp, vartill nu utgående ordinarie anslaget såsom ersättning för mistade brännvinsförsäljningsmedel jämte det tillfälliga anslaget sammanlagt uppgå, kan för 1924 och följande år visa sig tillräckligt eller bliva otillräckligt, torde icke nu kunna bedömas. Jag vill emellertid särskilt framhålla, att sällskapens utgifter komma att ökas genom den föreskrivna skyldigheten att utbetala ersättning till lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskotten samt att det allmänna anslaget till sällskapen bör så tillmätas, att i varje fall full gottgörelse härför kan givas sällskapen.

I fråga om principerna för anslagets fördelning, vilka ej heller böra nu avgöras, vill jag allenast framhålla, att därest i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag visst grundbelopp även för framtiden prövas lämpligt, bör i vart fall endast ett dylikt anslag utgå för varje län, så att ej länsområdena kunna för erhållande av större statsbidrag uppdelas mellan två eller flera hushållningssällskap.

Då genom utfärdande av den av mig föreslagna förordningen staten åtager sig att från och med 1924 ersätta resekostnads- och traktamentsersättning för inställelse vid extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat, bör redan nu av riksdagen begäras medgivande, att dylik ersättning må utgå av nionde huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar. Av vad i denna fråga redan anförts torde framgå, att detta ej behöver föranleda till höjning av anslaget.

Vad särskilt beträffar det av de sakkunniga föreslagna anslaget för bidrag till avlöning åt sekreterare, så vill jag erinra, att liknande anslag redan beviljats för andra hushållningssällskapens tjänstemän, nämligen jordbrukskonsulenter, vandringsrättare och täckdikningsförmän. För egen del finner jag det önskligt, att jämväl för bidrag till sekreterare kommer att anvisas särskilt anslag. Vad jag ovan anført beträffande fördelning av eventuellt grundbelopp av allmänna anslaget anser jag även tillämpligt beträffande statsbidrag till avlöning av sekreterare. Således bör ej till något län utgå mera än vad som beräknas för en sekreterare.

De sakkunniga hava jämväl föreslagit inrättande av en allmän lånefond till lantbrukshushållningens främjande. Med prövning av denna fråga anser jag emellertid tillsvidare böra anstå.

Sedan departementschefen härefter uppläst dels det såsom bilaga A till detta protokoll fogade förslag till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap dels ock det såsom bilaga B till protokollet fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation, hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga förslaget till förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap (Bilaga A) och därvid yttra sig över förslaget till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation (Bilaga B),

dels ock medgiva, att från och med 1924 må av nionde huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar i fråga om sådant extra sammanträde med hushållningssällskap, varom Kungl. Maj:t förordnat, till envar därvid närvarande röstberättigad utgå dagtraktamente för en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnader till och från sammanträdet, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Julius Söderhjelm.

Bilaga A.

Förslag

till

förordning angående visst villkor för statsbidrag åt hushållningssällskap.

Häri genom förordnas, att hushållningssällskap, som från och med den 1 januari 1924 vill komma i åtnjutande av statsbidrag för sin verksamhet, skall äga stadgar, som fastställts av Kungl. Maj:t.

För att erhålla dylik fastställelse, skola stadgarna vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställda allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

På Kungl. Maj:t må dock ankomma att, där särskilda skäl därtill föranleda, medgiva hushållningssällskap att, utan hinder av vad sålunda stadgats, för kalenderåret 1924 komma i åtnjutande av statsbidrag.

Bilaga B.

Förslag

till

kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Häri genom förordnas, att hushållningssällskaps stadgar för att kunna fastställas till efterrättelse från och med den 1 januari 1924 skola vara avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med följande allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Ändamål och ledamotskap.

1 §.

Hushållningssällskaps ändamål är att främja lanthushållningen och därtill hörande binäringar ävensom fiske och hemslöjd.

Angående hushållningssällskaps uppdelning i underavdelningar stadgas i 27 §.

2 §.

Envar kommunalt röstberättigad, vilken idkar i 1 § omförmäld näring, äger, efter därom gjord, av ledamotsavgift åtföljd skriftlig anmälan, inträda såsom ledamot i hushållningssällskap, inom vars område näringen idkas.

Hushållningssällskap äger därjämte genom val medelst enkel röstövertikt utse ledamöter i sällskapet.

3 §.

Ledamot skall till hushållningssällskapet erlägga avgift antingen årligen med högst tre kronor eller en gång för alla med lägst tjugu gånger den årliga avgiften.

Hedersledamot och korresponderande ledamot må befrias från erläggande av ledamotsavgift.

Annan avgift må hushållningssällskap ej påföra ledamot.

4 §.

1 mom. Ledamot, som utträder ur hushållningssällskap, är skyldig att erlägga ledamotsavgift för det kalenderår, varunder utträdet sker.

2 mom. Ledamotskap vare förverkat, därest ledamot underlåter att sist inom en månad från härför bestämd dag erlägga ledamotsavgift,
förklaras omyndig, eller
genom laga kraftvunnet utslag ådömes sådan straffpåföljd, som angives i 2 kap. 19 § strafflagen.

Beslutanderätt och sammanträden.

5 §.

1 mom. Hushållningssällskaps beslutanderätt skall, i den mån den ej tillkommer sällskapets förvaltningsutskott, utövas å hushållningssällskapets sammanträden av valda ombud jämte förvaltningsutskottets ledamöter.

2 mom. Ombuden, vilka väljas till antal och på sätt, varom förmales i 13—16 §§, benämnas lantbruksombud.

3 mom. Angående förvaltningsutskott, som är hushållningssällskaps styrelse, stadgas i 17—20 §§.

4 mom. Vid hushållningssällskaps sammanträde äger varje lantbruksombud eller ledamot i förvaltningsutskottet en röst. Ledamot

i förvaltningsutskott må dock icke deltaga i val av revisorer för granskning av förvaltning, för vilken han är ansvarig, eller i beslut om ansvarsfrihet för sådan förvaltning.

6 §.

1 mom. Hushållningssällskap skall årligen på därom i stadgarna angiven tid hålla ordinarie årssammanträde.

2 mom. Extra sammanträde hålles, då förvaltningsutskottet finner sådant erforderligt eller då Kungl. Maj:t efter anmälan av revisor eller eljest därom förordnar.

3 mom. Kungörelse om hushållningssällskaps sammanträde skall utfärdas av ordföranden och införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar, i fråga om ordinarie årssammanträde minst två månader och i fråga om annat sammanträde minst en månad före den dag, då sammanträdet skall börja. Ordföranden åligger därjämte att i god tid förut och minst en vecka före sammanträdet början låta tillsända varje lantbruksombud och ledamot av förvaltningsutskottet meddelande om plats och tid för sammanträdet, avtryck av förvaltningsutskottets framställningar och väckta motioner samt föredragningslista över förekommande ärenden, vilken, i den mån så är möjligt, skall upptaga förvaltningsutskottets förslag i varje ärende.

Sådan fullständig föredragningslista samt tillhörande framställningar och motioner skola senast vid sammanträdet öppnande i erforderligt antal finnas tillgängliga å sammanträdeslokalen.

7 §.

Motion skall för att kunna upptagas till behandling vid ordinarie årssammanträde ingivas till förvaltningsutskottet senast 45 dagar före sammanträdet början.

8 §.

1 mom. Med undantag för fall, som i 2 mom. angives, må följande ärenden upptagas och avgöras allenast vid hushållningssällskaps ordinarie årssammanträde:

- 1) inval av ledamöter;
- 2) val av ordförande och vice ordförande;
- 3) val av ledamöter i förvaltningsutskottet och suppleanter för dem;
- 4) val av revisorer och suppleanter för dem;
- 5) fastställande av utgifts- och inkomststat samt i övrigt beslut

om utgifter, i den mån detta ej anförtrotts åt förvaltningsutskottet;

- 6) avgivande av förslag i fråga om antalet lantbruksombud för hushållningssällskapet;
- 7) indelning i valkretsar;
- 8) bestämmande av antalet underavdelningar och området för envar av dessa;
- 9) fastställande av stadgar för underavdelningar; samt
- 10) förslag till ändring av sällskapets stadgar.

2 mom. Kungl. Maj:t äger föreskriva, att vid extra sammanträde, varom Kungl. Maj:t förordnat, skall behandlas ärende, som i 1 mom. angives.

9 §.

Vid hushållningssällskaps sammanträde, vars förhandlingar äro offentliga, äger envar ledamot av sällskapet rätt att yttra sig.

Landshövding i länet, som ej är ledamot, äger ändock deltaga i överläggningarna men ej i beslutet. Är ej landshövding tillsatt eller förordnad eller här han förhinder, äger den i tjänsten äldste avdelningschefen i länsstyrelsen sagda rätt.

10 §.

Hushållningssällskap må ej fatta beslut, därest icke minst två tredjedelar av de enligt 5 § 1 mom. rösträttsberättigade äro närvarande.

Om av sådan anledning beslut ej kan fattas i ärende, som avses i 8 § 1 mom. under 2)—10), skall för ärendets förnyade behandling sammanträdet ajourneras till viss bestämd dag, därvid tillstädeskommande röstberättigade avgöra ärendet. Till sådant ajournerat sammanträde åligger det ordföranden att låta skriftligen kalla samtliga lantbruksombud och ledamöter i förvaltningsutskottet med angivande av förekommande ärende och de tillstädeskommandes rätt att avgöra detsamma.

11 §.

Finner hushållningssällskap ärende vara av den beskaffenhet, att före avgörandet ytterligare beredning erfordras, må ärendet för sådan beredning överlämnas till särskilt utsedda personer.

Skola två eller flera personer utses för dylik beredning, sker valet proportionellt, därest sådant äskas av minst så många närvarande röstberättigade, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga närvarande röstberättigades antal delas med det antal personer, valet avser, ökat

med 1. Då valet sker proportionellt, skall iakttagas vad om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m. är föreskrivet.

12 §.

1 mom. Vid sammanträde skall omröstning ske öppet, dock att, där i fråga om annat val än inval av ledamot någon röstberättigad eller eljest en tiondel av närvarande röstberättigade det äskar, omröstningen skall förrättas med slutna sedlar.

2 mom. Val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskott skall ske proportionellt, därest sådant äskas av minst så många närvarande röstberättigade, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga närvarande röstberättigades antal delas med det antal personer, valet avser, ökat med 1. Då valet sker proportionellt, skall iakttagas vad om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m. är föreskrivet.

Vid val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet må olika avgångstid ej bestämmas. Då ledighet efter ordinarie ledamot uppstår, skall vederbörande suppleant tjänstgöra intill mandattidens utgång.

3 mom. För att gälla såsom hushållningssällskaps beslut erfordras i följande ämnen, att två tredjedelar av de röstande förena sig om beslutet.

- 1) beviljande av anslag till nya ändamål och behov;
- 2) beslutande av utgift, som förvaltningsutskottet avstyrkt; samt
- 3) höjande av utgiftsbelopp, som förvaltningsutskottet föreslagit.

Lantbruksombud.

13 §.

Efter förslag av hushållningssällskap fastställer Kungl. Maj:t tills vidare för viss tid antalet lantbruksombud för sällskapet med hänsyn till dess ledamotsantal samt folkmängd inom och areal av sällskapets område, varvid iakttages, att antalet lantbruksombud icke må utan vägande skäl väsentligt avvika från antalet landstingsmän inom länet.

14 §.

1 mom. För val av lantbruksombud har hushållningssällskap att för samma tid, för vilken Kungl. Maj:t bestämt antalet ombud, indela sällskapets område i valkretsar, var och en bestående av en eller flera underavdelningars områden. Underavdelnings område må, där så erfordras, med hänsyn till särskilda lokala förhållanden uppdelas i valdistrikt.

2 mom. För varje lantbruksombud väljes minst en suppleant.

3 mom. Lantbruksombud och suppleanter väljas för en tid av högst fyra år.

15 §.

Rösträtt vid val av lantbruksombud äger endast sådan ledamot, som minst två månader före valet betalt första ledamotsavgiften till hushållningssällskapet, dock må hedersledamot eller korresponderande ledamot, som befriats från erläggande av ledamotsavgift, ändock tillerkännas rösträtt.

Valbar till lantbruksombud är envar röstberättigad ledamot.

16 §.

1 mom. Kungörelse om förrättande av val av lantbruksombud skall utfärdas av förvaltningsutskottet samt i god tid förut och minst en vecka före den dag, då valet skall ske, införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar. Samtidigt med utfärdandet av kungörelsen tillställer förvaltningsutskottet varje valförrättare förteckning över de enligt 15 § röstberättigade ledamöter, som tillhöra valkretsen, respektive valdistriktet (röstlängd).

2 mom. Val av lantbruksombud sker med slutna sedlar.

I valkrets med flera valdistrikt verkställes sammanräkningen vid offentlig, i god tid förut kungjord förrättning av en av förvaltningsutskottet utsedd nämnd.

3 mom. För att anses vald till lantbruksombud erfordras att hava erhållit mer än hälften av avgivna röster. Har sådan röstövertikt ej erhållits, skall omval äga rum mellan så många av dem, som erhållit de flesta rösterna, som två gånger antalet platser under omval. Vid lika röstetal skilje lotten.

Därest sammanräkningen, på sätt i 2 mom. stadgas, sker av särskild nämnd, åligger det nämnden att förordna om omval.

4 mom. Vid val av lantbruksombud föres protokoll. Sedan val ägt rum, åligger det valtörrättaren att omedelbart till förvaltningsutskottet insända valprotokollet.

Förvaltningsutskott och befattningshavare.

17 §.

1 mom. Förvaltningsutskottet består av hushållningssällskapets ordförande, vice ordförande och sekreterare, vilka utöva samma befattningar inom utskottet,

en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot, samt högst 8 därtill av hushållningssällskapet bland dess ledamöter för en tid av högst fyra år valda ledamöter.

För envar av de valda ledamöterna väljes minst en suppleant. Kungl. Maj:t äger jämväl utse suppleant för den av Kungl. Maj:t utsedde ledamoten.

18 §.

Annan hushållningssällskapets befattningshavare, än ovan nämnts, må icke vara ledamot eller suppleant i utskottet.

19 §.

Förvaltningsutskottet åligger

att med uppmärksamhet följa utvecklingen av i 1 § angivna näringar och verka för deras förkovran samt att i sådant syfte för hushållningssällskapet framlägga förslag i frågor, som falla inom området för sällskapets verksamhet;

att handhava sällskapets ekonomiska angelägenheter och att uppgöra förslag till inkomst- och utgiftsstat;

att bereda alla ärenden, innan de överlämnas till hushållningssällskapets avgörande;

att ombesörja verkställandet av hushållningssällskapets beslut;

att avgiva av statens verk och myndigheter begärda yttranden;

att, under iakttagande av vad i 21 § stadgas, tillsätta sekreterare; samt

att tillsätta skattmästare och övriga befattningshavare.

20 §.

Förvaltningsutskottet må ej fatta beslut, därest icke minst två tredjedelar av dess samtliga ledamöter äro närvarande.

21 §.

Då sekreterartjänst hos hushållningssällskap skall tillsättas, förklarar förvaltningsutskottet tjänsten till ansökning ledig, med föreläggande av viss tid, icke understigande 30 dagar, inom vilken ansökningar skola vara inkomna till utskottet.

Bland de sökande uppsätter förvaltningsutskottet på förslag tre, därest så många sökande finnas, varefter förslaget och tillhörande ansökningshandlingar insändas till lantbruksstyrelsen.

Ej må någon antagas till sekreterare, som icke med hänsyn till teoretiska kunskaper och praktisk erfarenhet förklarats till platsen kompetent av lantbruksstyrelsen eller, efter besvär över av lantbruksstyrelsen meddelat beslut, av Kungl. Maj:t.

Resekostnads- och traktamentsersättning.

22 §.

1 mom. Envar vid hushållningssällskaps ordinarie årssammanträde närvarande röstberättigad åtnjuter dagtraktamente för högst tre sammanträdesdagar ävensom ersättning för resekostnaden fram och åter, allt enligt samma grunder, som gälla för landstingsmän vid landstingssammanträde.

2 mom. Har Kungl. Maj:t enligt 6 § 2 mom. förordnat om extra sammanträde, åtnjuter envar därvid närvarande röstberättigad efter samma grunder, som i 1 mom. i denna paragraf anges, dagtraktamente under en sammanträdesdag jämte ersättning för resekostnaden till och från sammanträdet.

3 mom. Ersättning enligt 2 mom. gäldas direkt av statsmedel.

23 §.

Ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet ävensom revisor eller revisorssuppleant åtnjuta vid fullgörande av sitt uppdrag dagtraktamente och resekostnadsersättning efter enahanda grunder, som angivits i 22 §, dock att åtnjutande av dagtraktamente ej är begränsat till visst antal dagar.

Revision.

24 §.

1 mom. Hushållningssällskaps räkenskaper och förvaltning skola granskas av två eller flera revisorer.

En av revisorerna skall förordnas av vederbörande länsstyrelse. Landsting, som beviljat anslag till hushållningssällskap, äger utse en revisor. Övriga revisorer väljas av hushållningssällskapet.

För envar revisor må jämväl utses suppleant.

2 mom. Avskrift av revisionsberättelse skall av förvaltningsutskottet omedelbart efter berättelsens avgivande tillställas lantbruksstyrelsen.

Protokoll och årsberättelse.

25 §.

Vid hushållningssällskaps och förvaltningsutskotts sammanträden skall föras protokoll.

Protokollet skall innehålla förteckning å de vid sammanträdet närvarande röstberättigade samt i korthet angiva beskaffenheten av varje föredraget ärende och det beslut, som fattats däri, ävensom, där omröstning ägt rum, uppgift om huru röstningen utfallit. Röstberättigad, som vid besluts fattande tillhört minoriteten, äger rätt att få detta antecknat till protokollet. I övrigt står det varje röstberättigad öppet att senast vid protokollets justering skriftligen anföra de skäl, på vilka vederbörande stöder sin mening, och skola sådana anföranden bifogas protokollet.

Protokoll skall justeras av ordföranden och två därtill utsedda justeringsmän inom femton dagar från sammanträdet avslutande.

26 §.

Hushållningssällskap åligger att varje år före utgången av april månad till lantbruksstyrelsen avgiva berättelse över de av sällskapet under föregående år vidtagna åtgärder till främjande av lantbrukshushållningen och därtill hörande binärningar ävensom fiske och hemslöjd, vid vilken berättelse skola fogas uppgifter rörande sällskapet ekonomi, avfattade å räkenskapstablå enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär.

Underavdelningar.

27 §.

Underavdelning av hushållningssällskap skall inrättas i varje socken eller, där särskilda lokala förhållanden så påkalla, annat motsvarande område.

Dessutom må för härad, tingslag eller motsvarande område i enlighet med närmare bestämmelser i sällskapet stadgar inrättas högre underavdelning.

28 §.

Underavdelnings ändamål är att inom sitt område främja hushållningssällskapets verksamhet i enlighet med de bestämmelser, som finnas intagna i hushållningssällskapet stadgar eller eljest blivit av hushållningssällskapet fastställda.

29 §.

Underavdelning väljer inom sig ordförande och vice ordförande.

30 §.

Om underavdelnings sammanträde åligger det avdelningens ordförande att i god tid förut och minst en vecka före sammanträdet på lämpligt, i stadgarna angivet sätt meddela avdelningens ledamöter.

Vid underavdelnings sammanträde skall föras protokoll, som av ordföranden och två därtill utsedda justeringsmän skall justeras inom femton dagar från sammanträdet avslutande.

Matrikel.

31 §.

För varje hushållningssällskap skall finnas en fullständig och tillförlitlig matrikel, upptagande de olika underavdelningarna och de sällskapets ledamöter, som tillhöra varje avdelning.

Besvär.

32 §.

Ledamot av hushållningssällskap, som förmenar, att något sällskapets beslut fattats i strid mot de i sällskapets stadgar meddelade bestämmelser eller att val av lantbruksombud, i vilket ledamoten ägt deltaga, icke skett i föreskriven ordning, må däröver hos Kungl. Maj:t anföra besvär, som skola ingivas till jordbruksdepartementet inom 30 dagar, räknat från dagen för beslutets justerande.

33 §.

Ledamot av underavdelning, som förmenar, att något underavdelningens beslut fattats i strid mot underavdelningens eller hushållningssällskapets stadgar, må däröver hos förvaltningsutskottet anföra besvär inom 30 dagar, räknat från dagen för beslutets justerande.

Över förvaltningsutskottets beslut i anledning av besvär, rörande tillämpningen av hushållningssällskapets stadgar, må besvär föras hos Kungl. Maj:t i den ordning 32 § stadgar om besvär över hushållningssällskapets beslut. Förvaltningsutskottets beslut över besvär rörande tillämpningen av underavdelnings stadgar må ej överklagas.

Förslag till stadgar och ändring däri.

34 §.

1 mom. Förslag till stadgar eller ändring däri, skall, för att anses antaget av hushållningssällskap, hava godkänts vid två på varandra följande ordinarie årssammanträden.

2 mom. Förslag, varom i 1 mom. sägs, ingives för erhållande av Kungl. Maj:ts fastställelse till jordbruksdepartementet.

35 §.

Utöver stadganden i överensstämmelse med de i 1—34 §§ härovan angivna grunder må i hushållningssällskaps stadgar intagas de ytterligare, emot samma grunder ej stridande bestämmelser, som med hänsyn till särskilda lokala förhållanden, sällskapet åliggande uppgifter eller eljest anses erforderliga.

Intill dess lantbruksombud blivit valda, utövas hushållningssällskaps beslutanderätt enligt för sällskapet förut gällande stadgar.

Genom denna kungörelse upphävas föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev till lantbruksstyrelsen den 28 oktober 1910 (bih. nr 79) angående förnyade allmänna grunder för hushållningssällskapens i riket organisation.